

דברים ח עקב קח

אונקלוס

→ ויענך וירעבך ויאכלך אתהמן אשר
לא ידעת ולא ידעון אבתיך למען
הודיעך כי לא עלה לחם לבדו יתיה
האדם כי על-פל-מוצא פיי-הוה יתיה
האדם: שמלתך לא בלתה מעליך
ורגלך לא בצקה זה ארבעים שנה:

ג וענך ואכפך ואכלך ית מנא
די לא ידעת ולא ידעון אבתיך
בריה לאודעיתך ארי לא על
לחמא בקחודוהי מתקנים אנשא
ארי על בר אפקות מימרא דיי
יתקנים אנשא: ד כסותך לא
אבליאת מנה ומסנה לא יחפו

ת ארעא
: ותדבר
: אלקה
: א ברית
: ית די
: אם לא:

לקט בהיר

רש"י

(ד) פיי חלקים יפים ושזים לא נקמטים רק במקום שזא
הקמט לנוי כמו שעושין החייטים אחר שנגממה חפירת הבגד,
געניגל"ט בלע"ו, ופיי שפין כביסה וליצון מלואה לכלוך
וזיעה, והנה חז"ל דרשו זאת ברבה לקמן צפ' מצא דכתיב
(כ"ט ד') לא בלו שלמותיכם מעליכם ועלך לא בלחה מעל
רגליך, עיי"ש, והכרחם פשוט מחמת ימור אומרו
"מעליכם" "מעל רגליך", שבלא זה היה פירושו שלא בלו
הימורה, אבל אומרו מעליכם פירושו שאפילו לצורך שעה לא ירד מעליכם, שאם נתלכלך או נקמט לא היה מפשיטו לכיבוס
ולגיהון אלא העגן עשה זאת, וכן כשהילד גדל לא היה מפשיטו לבלוש גדולה הימנו לפי שגדל עמו (רא"ם), ורבינו מביא
דרשתי כאן, כדרכו בקודש להקדים הדרוש כדי ליישב ימור אומרו מעליך גם כאן, ושם אין צורך עוד להביאו, ועיין שם
במדרש שמלבושים הללו לא היו גשמיים שהוליו ממזרים או שקנו משכנים מסביב כמו שקנו מהם מאלכ ומשתה, אלא
מלאכי השרת הלבישו אותם בסיני וכמו המן והבאר שהיה לחם אצירים, והוא למעלה מהשגתינו, אשרי לגופים שזכו להתלבש
בהם, ומה שיש מקשים למה הוצרכו להם, הנה חוץ ממה שהיה רצון עליון שכל התנהגותם וכל הצטרותם יהיו נעשים על ידו
יתצ' שלא מדברים הארציים כמו המן והבאר, חוץ מזה, הגע בעצמך לכלכל המון רב כזה עם קטניהם אין מספר משך מ'
שנה במלבושים דבר שאי אפשר לקנות או להוציא ממזרים: (ה) הוא מין שרץ הנמלא אלל ימים ונהרות וכשנולד נולד בימו
עמו שהיה ממין אבן דק והולך ונתגדל עמו: (ו) פיי חיה מושאלת היא שפירושו רגלכם לא נעשה כצנף המחרומם
ומתנשא כשנותנים בו שאור והתחל להחמין (רא"ם): (ז) מקשים, הלא סוף פרשת מצא כתיב ועלך לא בלחה מעל רגליך
הרי שלא הלכו יחף, ואין קושיא שדבר זה בעצמו מספר הכתוב כאן שרגלך לא נפחה כדרך הולכי יחף משום שנעלך לא בלחה
ולא הלכת יחף (ג"א), וכן חרגמו אונקלוס ז"ל, ורבינו בחיי כתב שקאי על הלויס נושאי הארון ושאר דברים שנשאו ככתף
והיא עבודה שצריכה להיות לזקא יחף, וכוון, אך עדיין יוקשה, הלא לאו אורח ארעה למיסקי במנעול על גבי העגנים שהיו
תחתיהם (כן הקשה במשכיל לדוד), ולפי דברי חז"ל במדרש רבה שהצאחי לעיל לא קשיא ולא מיד, שהם לא הלכו במנעלים

(ד) שמלתך לא בלתה. ענני כבוד היו שפין
בכסותם ומגבלים אותם כמין כלים מגובלים^(ג), ואף
קטניהם כמו שהיו גדלים היה גדל לבוש* עמהם
כלבוש הזה של חומע"ה שגדל עמו (דבר"ר ז' י"ח): לא
בצקה. לא נפחה כצנף* כדרך הולכי* יחף*

שינוי ונוסחאות • לבשו עמו • שהולכים יחפים.

זתשמר
: אחריו:

ואומרו
לנו גדול
לא ולמד
לא שמה
לשמור
: נתכוון
ה האדם
יחף, עוד
ק כ"ח.
א במלוא
יש שאם
בכללות
: אזה וגו'
ובחכם
: מלאים
החורה
ך האות
לו בניס
ה המול

אור החיים

ג. ויענך וירעבך וגו'. לריך לדעת מה קשרן של
דברים של ויענך וגו' עם ויאכלך וגו',
ולפי משמעות הדברים גנאי המן יגיד שאכילת המן
היתה לצד הרעבון^(ג), וזה אינו שמיניו שהחורה
הרבה בשכחי המן כאמור (במדבר י"א ז') והמן

אור בהיר

לעשות, מל' ואינו שמר את הדבר. (בל) שבלא רעבון א"ל לאכלו מחמת רעמו. (ב) וא"כ היא רומני ואין לומר שקשה

ולל ועלמה
כ"פ יתפה

אונקלוס

דברים ח עקב

קי

בְּמִסְכַּנְתָּ תֹאכַל־בָּהּ לֶחֶם לֹא־תִחְסַר
 כָּל בָּהּ אֶרֶץ אֲשֶׁר אֲבִיךָ בְּרָזַל
 וּמִהֲרִיָּה תִחְצַב נְחֹשֶׁת: וְאָכַלְתָּ
 וּשְׂבַעְתָּ וּבִרְכַתָּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל־
 הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ: שְׁנֵי יָא הַשְׁמֵר
 לְךָ פְּנֵי־תְשַׁבַּח אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְבַלְתִּי
 שְׁמֵר מִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְחֻקֹּתָיו אֲשֶׁר
 אָנֹכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם: יב פְּנֵי־תֹאכַל וּשְׂבַעְתָּ
 וּבָתִּים טָבִים תִּבְנֶה וַיִּשְׁבַּתָּ: יג וּבִקְרָךְ
 וְצֹאנֶךָ יִרְבִּין וְכֶסֶף וְזָהָב יִרְבֶּה־לְךָ וְכָל
 אֲשֶׁר־לְךָ יִרְבֶּה: יד וְרָם לְבַבְךָ וּשְׁכַחְתָּ
 אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַמוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ
 מִצְרַיִם מִבֵּית עֶבְדִּים: טו הַמּוֹלִיכְךָ
 בַּמִּדְבָּר | הַגִּדְל וְהַנּוֹרָא נָחֵשׁ | שָׂרָף
 וְעָקָרְב וְצִמְאוֹן אֲשֶׁר אֵין־מַיִם הַמוֹצִיא
 לְךָ מַיִם מִצְוֹר הַחֲלָמִישׁ: טז הַמֵּאֲכִלְךָ מִן →

בה לְחֵמָא לֹא תִחְסַר כֹּל מִדְּעַם
 בה אֶרֶץ דִּי אֲבִיךָ פְּרֻזָּא
 וּמִמְוִרְהָא תִפְסוּל נְחֹשָׁא: י וְתִיכּוֹל
 וְתִשְׂבַּע וְתִבְרַךְ יְתָּ אֱלֹהֶיךָ עַל
 אֶרֶץ טֹבָתָא דִּיהִב לְךָ:
 יא אִסְתַּמַּר לְךָ דִּלְמָא תִתְנַשִּׁי
 יְתָ דַחֲלֵתָא דִּי אֱלֹהֶיךָ בְּדִיל דְלֹא
 לְמַטְר פְּקוּדוֹתֵי וְדִינֵי וְקִימֵי
 דִּי אָנָּא מִפְּקָרְךָ יוֹמָא דִּי:
 יב דִּלְמָא תִיכּוֹל וְתִשְׂבַּע וּבָתִּין
 שְׁפִירִין תִּבְנֵי וְתִיטִב: יג וְתוֹרְךָ
 וְעֵנְךָ יִסְגוּן וְכֶסֶף וְזָהָב יִסְנֵא
 לְךָ וְכָל דִּי לְךָ יִסְנֵא: יד וְיָרִים לְךָ
 וְתִנְשִׁי יְתָ דַחֲלֵתָא דִּי אֱלֹהֶיךָ דִּי
 אִפְקָךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית
 עֶבְדוֹתָא: טו דְּרַבְרָךְ בְּמִדְבָּרָא
 רָבָא וְרַחֲלֵא אַתְר חִיּוֹן קָלָן
 וְעָקָרְבִין וּבֵית צִמְאוֹן אַתְר דִּי
 לֵית מַיָּא דְאִפְקִי לְךָ מִיָּא מִטְּנִירָא
 תְּקִיפָא: טז דְּאוֹכֵלְךָ מִן

אור החיים

שיש צני אדם שהגם שהם עשירים מתנהגים
 כמנהג עניים לז' סיבות, א' שחושש שמא יתמוטע
 ויעני לכן ממנעם לכל יוליא הולאות מרובות, ב'
 שלא ישציע עלמו כדי שלא יראה שהוא עשיר, לזה
 אמר אשר לא צמסכנות וגו' שאין מקום צה לז'
 המיחושים הזכר, כי צ' המיחושים יהיו מאלטעות
 זה עשיר וזה עניי) ומאלטעות ההתמוטעות
 ושניהם אינם צעיר הלז, ונתן טעם לזה צאומרו
 לא תחסר כל צהי) פירוש צלמא אס העושר צה
 מזולת הארץ זה משחל ומעשיר וזה אינו משחל

ומעני אצל כיון שהעושר צארץ היא תלוי והמעשיר
 מהארץ מעשיר ונתחלקה לכולם צשוב אס כן כולם
 עשירים, גס אין לחוש להתמוטעות כל עת היותם
 צארץ כי ממנה עושר ונכסים והוא אומרו כל צה,
 והזכיר צ' פרטים שהם צרזל ונחשתי) שהם צ'
 דברים הצריכים עיקרים להשמישי אדם, והזכיר
 אחר זה ואכלת וגו') פירוש לפי שאין שלימות
 לארץ צהיותה משוצחת צפירות אס היא חסרת
 דברים הצריכים לישוצ העיר והשמישי צני אדם כי
 ילא השצח להשלים החסר, והלא תמלא כמה עוצדי

אור בהיר

מד) ומושג שינאו עליו עניים. מד) חכמת צה מיותר, שכמה פעמים אמר ארץ וגם חכמת צה. מד) הגם שכבר אמר לא
 תחסר כל צה. מד) הגם שכבר אמר זאת לא צמסכנות וגו'.

יע עם
 נברא
 יף קף
 אלקה
 גדמיה
 אלקה
 ארעא
 י עינן
 צטורין
 וגופנן
 יזתהא
 רבשו
 תיכול
 זיתים

וז הוא
 ין טצט
 יקפיד
 יאות צן
 צאנוש
 ויקללנו
 ד עליו,
 שהגם
 עליהם
 צד שם
 לא עוב
 יש לפי

לי נחית

במדבר אשר לא ידעו אבותיך למען
 ענתך ולמען נסתך להיטבך
 באחריתך: ואמרת בלבבך בחי
 ועצם ידי עשה לי את החיל הזה:
 וזכרת את יהוה אלהיך כי הוא הנתן
 לך פת לעשות חיל למען הקים את
 בריתו אשר נשבע לאבותיך ביום
 הזה: ויהי אם שכחת תשכח את
 יהוה אלהיך והלכת אחרי אלהים
 אחרים ועבדתם והשתחווית להם
 העדתי בכם היום כי אבד האבדון:

במדברא די לא ידעון אבהתך
 בדיה לעניותך ובדיל לנפיוותך
 לאוטבא קך בסופך: ותימר
 בלבבך חילי ותקף ידי קנו לי ית
 נכסיה האלין: ותימר ית
 אלקה ארי הוא יהב לך עצה
 למקני נכסין בדיה לקנמא ית
 קנמיה די קיים לאבהתך פיומא
 הדין: ויהי אם מנשאה תנשי
 ית דחלתא דין אלקה ותקף בתי
 מעות עממיה ותפלחנן ותסגוד
 להון אסתרית בכון יומא דין ארי

אור החיים

אדמה גנות ופרדסים שיש להם כמה וכמה
 ומשתכרים הרבה צמח שנתנת האדמה כחה
 בפירות הארץ וצפירות האילן ואף על פי כן
 עומדים בחוסר כי יוליאו הכל בצרכי השמישיהם
 ומלבושיהם^מ, לזה אחר שאמר ארץ חטוב וגו' גמר
 אומר לא תחסר כל זה ואין אחס לריכין להוליא
 משבח פירות הארץ למקום אחר להביא במקומו
 דברים הרכיבים לחשמיש אדם וחשמיש השמישיו
 וזה ישנם בגדר ואכלת ושבעת:

יח. וזכרת את ה' וגו'. פירוש שצריך לתת
 לבו על עובדו כי מה' היתה לו,
 ודבר זה יעירכו תמיד להכיר צורא והשגחתו עליו,
 ותחילת תחבולות ילך האדם היא להשכיחו דבר זה
 ודרך זה יכנס לאבדו, ואולי כי לזה סמך מאמר
 שאחרי זה ויהי אם שכחת השכחה פירוש אם
 שכח דבר זה שה' הוא המטיב לך וגו' סופך
 שתשכח את ה', וסופך ללכת אחרי אלהים אחרים,

ולא צמחשבה לצד אלא צמעשה כאומרם ועבדתם,
 ולא עבודה שאינה מסויימת באיסור אלא
 והשתחווית להם שהיא עבודה מסויימת באיסור
 לכל עבודה זרה שצעולם, כאומרם ז"ל (סנהדרין
 ס"ג) המשתחוה למרקילום חייב הגם שאין עבודתו
 צדק, הא למדת שזכירה זו גדר גדול לעבודה ה'
 ומחשבוה ידיחנו השטן ממדריגה למדריגה למטה
 ממנה:

יט. אבד האבדון וגו' כגוים וגו'. צריך לדעת
 למה כפל לומר אבד האבדון, עוד
 למה הולך לדמות ולומר כגוים וגו', עוד למה
 הולך לומר לבסוף פעם צ' כן האבדון ולא סמך
 למה שאמר בתחילה אבד האבדון שעליו חוזר
 מאמר כגוים וגו', אכן יתבאר הכחוש על דרך
 אומרם ז"ל (ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז) שלא חרבה
 ירושלים אלא על שצטלו זה דברי תורה והגם שהיו
 עובדי עבודה זרה הם היו לומדים תורה לא היתה

אור בהיר

מוח) וא"כ אין ראייה ממנה שלא יחסר כל שמוכל לאכול לשבע. (מ"ב) אין זה דבר והפוכו של ואמרת, והיל"ל לא תאמר כן כי ה'
 הנותן וגו'. (ג) ולא די מן הסתם, שאם לא יזכור ודאי יאמר כמי וגו'. (גא) וגם כפל. (גב) ומה נפקא מינה היאך

מיבד תיבדון
 מאבד מקדו
 חלף דלא קפ
 אלקהון: אשמ
 יומא דין יו

נחצת כחומר
 ולעבוד עבודה
 שגין עליהם
 כשצא להחרו
 הארץ) ואמר
 צכס כי אבד
 האבדון והוא
 ה' מהם ויהיו
 כן האבדון זו
 נמשכת למעלה
 ונמשכת למטה
 הארץ, ואומר
 הא למדת שאו
 עבודה זרה הוא
 לומר בקול ה',
 מקום שיזכיר
 באומרם כגוים
 שאמר למעלה
 אחרת להם ו
 כגוים אשר ו
 נבואה ורוח ה'
 ה' שאין קללה
 המר הזכמר
 יתן את רוחו
 הדרך כי שלג
 האחד דמיון ש

יאבדו. (ג) ול
 ועמה הוא כפשוט
 ללג. (ג)

מדרש פליאה

עם פירוש

בינת נבונים

להרב רבי יצחק משעדליץ זצ"ל

ועם פירוש

חידוד ופלפול

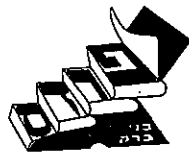
להרב רבי אברהם יהודה שלום יעליץ זצ"ל

בו יבואר דברי חכמים וחידותם מדרשים ממורים ונעלמים, אשר בהשקפה ראשונה אי אפשר להבינם כפשוטו, כי מה ענין שמיטה אצל הר סיני, ויבואר הכל מפירושם של גאוני וגדולי תפארת ישראל, בעלי אסופות, כולם כתומם מביני מדע, אריות שבחבורה, אדירי התורה, עוטרי ישראל בתפארה, החורים והסגנים, היושבים בגנים, בין ערוגות שושנים, ונותנים לנו מעדנים, המה הכונים גילו לנו המטמונים, ותורת חסד על לשונם, דבריהם היקרים, ערוכים ושמורים, כספירים מזהירים, ומפיצים זיו ונוגה למאירת עינים לדור דורים, בדרך חידוד ופלפול גפלא, וכבר אמרו הקדושים ברוך הוא חדי כפלפולא דאורייתא, יראו ישרים ויתענגו

יצא לאור בשנת תרע"א

ועתה פנים חדשות באו לכאן, כאותיות בהירות

ערוך לפי סדר הפרשיות ומועדי השנה

מכון לעריכת ספרים וכתבי יד מנגזי קדמונים

שנת תש"ס לפ"ק

בני ברק

את הירדן
גשה המן
ותלו את

צינו שכולל
ישראל ה'

תו על העצים
נה משה עובר
אפשר להחריב
וטאים.

מסעודתו של
לזה השיב לו
המקדש ולא
תם על חטאים.
אם בן נמחל

כפלים לתושיה

נפל על שבעה
השלום ואתרע
דר נולד משה
מיתתו.

ידא פי בודאי
ול ושמם נסתלק
ן שמת במדבר
לעתיד לתחיית

מזלא לישראל
וגורל לעזאזל

דברי יוסף

יז אדם למקום
תר לשלמותו.

6

אלהינו ד' אחד, (דברים ו' ד') בן ננס
אומר מצינו פסוק כולל יותר ואתה
לרעה כמוד (ויקרא י"ט י"ח). שמעון בן
פזי אומר מצינו פסוק כולל יותר,
את הפכש אחד תעשה בבקר ואת
הפכש השני תעשה בין הערבים
(שמות כ"ט ל"ט). אומר רבי הלכה כבן
פזי דכתיב (שמות כ"ה ט) ככל אשר
אני מראה אותך את תבנית המשכן
ואת תבנית כל כליו וכן תעשו.

פרשת עקב

7< [רי] ויענה וירעה (דברים ח' ג) ויענה
בטרח הדרך, וירעה
מטעם דגים, ויאכלך את המן מפאן
רמו שהנשים מדליקות גרות בשפת.

הראשון אומר דהפסוק של שמע ישראל
וגו' שהוא מה שבין אדם למקום כולל
יותר. והשני אומר דהפסוק ואתה
כמוד הוא כמה שבין אדם לחברו כולל
יותר. והשלישי אומר דהפסוק את הפכש
אחד כולל יותר על פי המבאר דכל תבנית
המשכן וכליו וכל עבודתו המה מרמזים
לאדם איך שיחנהג בתהלוכות מדותיו
דעל זה נאמר ככל אשר אני מראה אותך
וכן תעשו.

והנה נאמר את הפכש אחד תעשה בבקר
ואת הפכש השני תעשה בין הערבים
וגומר ואת הפכש השני תעשה בין הערבים
מזכר הפכש השני של בין הערבים שני
פעמים. לפי שאמרו חכמינו זכרונם לברכה
דפכש הבקר מכפר על העוונות של הלילה
וכפש של בין הערבים מכפר על עונות
של היום. והנה עון של לילה און יחשב
על משכבו רבו ככלו הוא עון כמה שבין
אדם למקום ועון של יום שהוא במעשה
הוא על פי רב כמה שבין אדם לחברו
וגם כמה שבין אדם למקום ולכן הכפל הפכש של בין הערבים לכפר על שני חלקים.
זהו שאומר בן פזי דפסוק את הפכש השני וגו' כולל יותר לפי שכולל שני החלקים
ועל זה מסים דהלכה כבן פזי שנאמר ככל אשר אני מראה אותך וכו' הרי דפסוק זה
של הפכש כולל שני חלקים.

כפלים לתושיה

*

[רי] הכונה על פי שאמרו חכמינו זכרונם לברכה דסומא אין לו שבע, ולכן אמרו על
המן לחם הקלוקל אף שהיו בו הטעמים של כל המאכלים אבל למראה
עינים לא ראו שום מאכל רק המן לכן לא שבעו מטעם המאכלים לכך אומר על המן
ויענה וירעה ויאכלך את המן שנחשב לך המן לרעב וענוי בלי שביעה, ולכך נצטוו
להדליק גרות בשפת כדי שיראה המאכלים שאוכל ויהיה שבע מדכתיב ויענה וגו' דסומא
אין לו שבע. ובמן היו ישראל מרגישין כל הטעמים חוץ מטעם דגים שלא היה בו
ועל כן אמרו זכרנו את הדגה.

כפלים לתושיה, דרכי יוסף

*

ספר

שפת־בהן

על חמשה חומשי תורה

מאת הרה"ג הישיש בוצינא קדישא חסידא ופרישא
כבוד מוהר"ר מרדכי הכהן זצ"ל
מתלמידי הרה"ג (מגורי האר"י זצ"ל) מוהר"ר ישראל די קוריאל זצ"ל
מתושבי גליל העליון צפת תוכב"א
אשר אור תורתו האיר והזריח בארם צובה יע"א
פירוש על התורה בפשטים נאים, וגימטריאות פרפראות לחכמה, וסודות ליודעי דעת
דרך האמת, ישמחו יעלצו כל חכם לב, מר"א דכי"א, כרכא דכולא ביה.

חלק שני - ויקרא במדבר דברים

נדפס לראשונה בשנת ש"ע, ושניה בשנת ת"ן, והיה יקר בנמצא, ושני הדפוסים מטושטשים,
בלתי נקראים ומשובשים, ילאה להגות כמו גם חכם חרשים, וכעת התאמצו לנקותו וליפותו,
כאשר תחזינה עיני אישים, זקני תורה וישישים.

הובא לביה"ד ע"י האברך המופלג מו"ה משה צבי הירש יאקאבאוויטץ נ"י מפיעטרקוב
ווארשא

נדפס מחדש בהידור רב באותיות מאירות עינים ובהגהה מדויקת מאוד

בעיה"ק ירושלים תוכב"א

שנת תשס"ה לפ"ק

תשופנו עקב ונפלו לבתר כולהו ברשותיה וארבעין שנין אלקו מידיה לקבל מלקו דבי דינא, עד כאן:

ואמר למען ענותך. ענתך כתיב מלשון עניה, כמו וענתה שמה כימי נעוריה (הושע ב', י"ז), כדי שיהיה לה עניה לעולם הבא לומר שקיים כל המצוות מאחר שהיה ממתין להם, לנסותך לנסתך כתיב כדי להרים נסך ודגלך, וכדי להודיע לכל העולם שאתם ראויים לכך, ולא יאמרו שרוב המצוות לא קיימם למה יזכו לכל הכבוד, זהו לדעת את אשר בלבבך שהוא על המתנת המצוות ולהיות לכם עניה לעולם הבא, כמו שאמר במדרש (ילקוט ישעיה רמז תנ"ב) זה לשונו לעתיד לבוא עתיד הקב"ה להביא ספר תורה ומניחה בחיקו ואומר כל מי שעסק בתורה יבוא ויטול שכרו וכו'. כתבתי זה המאמר בפרשת אמור, ובסופיה אומר אומרים לפניו רבונו של עולם ישראל שקיבלו התורה איך קיימם אומר להם אני מעיד שקיימם. אם כן זהו אומרם כן לדעת לאומות התשמור מצוותי שמאחר שמגמת פניכם לקיים מצוותיה של תורה ואתם ממתנין כשתבוא לידכם ותקיימם בזה יש לי ולכם עניה לעתיד:

7 ויענך וירעיבך. העינוי היה שאכלו מן החררה שהוציאו ממצרים ששים סעודות כי לא ירד להם המן עד יום ט"ז באייר ואכלו המן קודם קבלת התורה עשרים יום כדי לקבל תרי"ג מצוות ושבע מצוות דרבנן הם. כתו, עשרים בגימטריא כתו. וירעיבך שכלתה החררה ובאו ואמרו מי יתן מותנו וגו' כי הוצאתם אותנו להמית את כל הקהל הזה ברעב, שהרגישו ברעבון והיה זה כדי שיתעכל ויכלה מהם זוהמת מזון הגופני, שאי אפשר להבין המושכלות אלא אחר הפסק זוהמת מזון הגופני, כן דרך הרופא נותן לחולה קודם דברים המשלשלים כדי לנקות העיפוש ואחר כך

בין קלות בין חמורות, שכל אחת ואחת מביאתו לחיי עולם הבא שנאמר כל המצוה וגו', מהו כל המצוה שיהיו בעיניך כל המצוות של תורה חשובות כמצוה אחת ושקולות זו כזו וכוללות זו בזו עד כאן. וחז"ל אמרו (תנחומא פרשה זו ר') כל המצוה, פירוש שיעשה כולה לומר שאם התחיל בה שיגמרנה שאינה נקראת אלא על שם גומרה, ונסמך זה לענין עבודה זרה לומר הכופר בעבודה זרה כאילו קיים כל התורה כולה:

וזכרת את כל הדרך אשר הוליכך זה ארבעים שנה. ואמר רביה למה שאמר תשמרו, שפירושו תמתינו למצוה כשתבוא לקיימה, תראו זה מהדרך שהיה ארבעים שנה והתורה ניתנה קודם ובמדבר לא נתקיימה עד שבאו לארץ, זהו אומרם ארבעים שנה במדבר, היה לו לאומרה סמוך לכניסתם לארץ, למה ארבעים שנה קודם, לדעת התשמור מצוותיו, אם יהיה מגמת פניך להמתין להם מתי יבואו ותקיימו אותם. וכזוהר פרשת תרומה (ח"ב קנ"ז) זה לשונו קודשא בריך הוא כד ברא עלמא פליג ארעא דישובא לסטר חד וחרבא לסטר חד, פליג ישובא ואסחר עלמא וכו', ארעא קדישא איהי אמצעיתא דעלמא ובאמצעיתא איהי ירושלם וכו', פליג חרבא ולא אשתכח חרבא תקיפא בכל עלמא בר ההוא מדברא דתברו חיליה ותוקפיה ישראל ארבעין שנה כמה דאת אמר המוליכך במדבר הגדול והנורא, בההוא מדברא שלטא סיטרא אחרא ובעל כרחיה אזלו ישראל עליה ותברו חיליה ארבעין שנה ואי ישראל ישתכחון זכאין באינון ארבעין שנין הוה מתעברא ההוא סיטרא מעלמא ומדקא ארגיזו לקודשא בריך הוא כל אינון זמנין אתתקף ההוא סיטרא ונפלו כולהו תמן תחות רשותיה, ולזה ויענך וגו', ולזה וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו וגו' ואתקיים ביה הוא ישופך ראש ואתה

זר שיעקר מלך כמו יש רבים ישון יחיד בדרך:

זרו ותעשו ועשיתם, ה' בדעתך ארץ והם יר תשמרו ניכס שאם נה לארץ, שהם בפני ממת פניכם שתקיימם ית ל"ז, י"א, שות, למדו ותקיימם המצוות

כלומר כל שות מצוה יבואו לך מצוה, כי תקח אחת יל בברכות ה לו לומר ה פלוגית, אילו עשה יא קב"ד. כל יו עשה כל במסכת צוה אחת ונוחל את ו מה' לא זכות כמו אשון הוא ית במעלת ה המצוות

נותן לו דברים המעצרים, כן עשה ה' יתברך הרעיבם עד שכלה עיפוש מזון הגופני ואחר כך האכילם המן. חז"ל אמרו על ויענך וירעיבך, וכן אמרו המאכילך מן במדבר למען ענותך, אמרו ז"ל (יומא ע"ד.) שאכילת המן הוא העינוי לפי שאמרו שם רב אמי ורב אסי חד אמר אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו, שכל יום ויום היה יורד וחס השמש ונמס והיו עיניהם תלויות, וזהו העינוי. וחד אמר אינו דומה רואה ואוכל למי שאינו רואה ואוכל אמר רב יוסף מכאן לסומים שאוכלים ואינם שבעים, אם כן העינוי הוא שהיו טועמים בו כל מה שהיו מתאווים אבל בעיניהם לא היו רואין אלא מן, שנאמר (במדבר י"א, ו) בלתי אל המן עינינו. ואפשר עוד לומר שרמז כאן ענין המן הרשע שעינה אותנו שלושה ימים לילה ויום והביאנו במצור ובמצוק, אשר לא ידעת כמו שאמרה אסתר ואילו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי כי כן כתיב והתמכרתם לעבדים ולשפחות, אבל לא ליהרג, ואכילך את המן, לסוף תלו אותו ואת בניו ואכלו ממנו שנאמר (אסתר ח', ב) ותשם אסתר את מרדכי על בית המן: L

ומה שאמר אשר לא ידעון אבותיך. לא שהיו בלתי ראוים לאכילת המן, אלא שאכילת המן היא לזכך חומרם שהיו בחומר ובלבנים ונתעכר חומרם, אבל האבות לא היו צריכין לזה שהיה חומרם זך והיה גופם מרכבה לשכינה, כאומרם ז"ל (בראשית רבה מ"ז, ו) האבות הם המרכבה. למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, להודיע שאם האדם יעסוק בתורה הקב"ה יזמין לו שכל דבר שיאכל יהיה מזונו ויהיה טבעו כטבע הלחם ולא יצטרך לבקש הלחם, כמו שאמרה המשנה (ברכות מ"ד.) אכל שלק והוא מזונו רבי עקיבא אומר מברך שלוש ברכות. ורבי חנינא בן דוסא שהיה מזונו קב חרובין, והרי המן אינו

מאכל תומרי וזונו בו ארבעים שנה שהקב"ה אמר לו שיזין, כמו המעשה בכתו דרבי חנינא בן דוסא שבמקום השמן נתנה חומץ בנר ואמר לה לא תחוש שמי שאמר לשמן וידליק יאמר לחומץ וידליק ודלק עד מוצאי שבת והבדילו לאורו (תענית כ"ה.), כל זה לומר שההדלקה אינו מטבע השמן אלא מגזירת ה' יתברך, כן תלמיד חכם כל דבר שיזדמן לו יהיה מזונו וחומר יקבלנו כמו אחר בבשר שמן ולא ירח לבקש פת ענוג ונקי כי הכל בגזירתו יתברך, ומי שאמר ללחם ויסעד יאמר לשלק ויסעד. ויתכן עוד לומר לא על הלחם לבדו יחיה וגו', שהוא רמז שלא יתעסק האדם בתורה שבכתב לבד כמו הצדוקים, שהיא נקראת לחם שנאמר (משלי ט', ה) לכו לחמו בלחמי כי היא עיקר כמו הלחם שהוא עיקר והכל בא ללפת בו הפת, כי על כל מוצא פי ה', זו תורה שבעל פה שהיא נקראת פי ה' שהתורה שבכתב היא מתפרשת על פי תורה שבעל פה:

וכתב הרב בחיי ז"ל לא על הלחם לבדו יחיה וגו', על הלחם שאדם רגיל בו אין חיותו של אדם בו לבדו בלתי הכח המצמיחו והוא מזלו וכוחו, כמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה י"ו, ו) אין לך כל עשב ועשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה שמכה בו ואומר לו גדל שנאמר (איוב ל"ח, ל"ג) הידעת חוקות שמים אם תשים משטרו בארץ ואותו כח המצמיחו יש לו כח אחר ממונה ואותו כח אחר יש לו כח וגבורה מושל עליו שהוא מעמידו ומקיימו, וכן מכה לכת עד סיבה עליונה שהיא כח הכוחות כולם, והוא מקור החיים והמות לכל חי, שהרי ישראל כל ארבעים שנה שהיו במדבר לא אכלו לחם וחיו, זהו על כל מוצא פי ה' יחיה האדם, כלומר על הכח הנגזר מפי עליון. וכל הכוחות האלו הם אמצעיים וקראם הכתוב מוצא פי ה' כלומר שהם כולם נגזרים ויוצאים מכוחו. ובא הכתוב הזה להודיע

שאינ עיקר החיות בו סיבה כענין הלוחם שהאמצעיים רבו, אל הרוחני הקרוב לסיב שיתקרב מכוחו יתברך הוא עיקר החיות, זו רבה ב', כ"ה) ויחזו את רבי יוחנן אמר אכיל ט"ז, ט"ז) באור פני כ יוחנן לומר שהאור ו תענוגיה היא האכיל הגוף הבא מסיבה א ודאית. נראה לי כי פי ה', כי אף על פי על ידם יחיה האדם מוצא פי ה' שהוא אמצעיים הוא מוצא אם כן פירוש על כ מוצא פי ה', ומה במילואו מ"ם נו

שמלתך לא בלת ויאכילך

הלבישם, האכילה פרנסני מאכילין אוה ז) הלא פרוס לרעב עד שיראה להם שז כי תראה עו

לא בלתה מעליך.

בעת שהיו צר ענני כבוד מכבסים עליהם, ואמר שמל כמדתך שהיו גדלי ממה שעליך שהיו לא

ורגלך לא בצקה

נפחה כבז היו הולכים שענני ו נראה כמתריס ש:

בך וכו'. צריך להבין מאחר שאמר והסיר מה צריך לומר לא ישימם בך. וגם קשה מהיכי תיתי שאם יהיו שומעים בקול ה' שישים עליהם מדוי מצרים, וכוזה הקשה הרמב"ן בדוכתא טובא. ונ"ל דהנה כתבו המפרשים כוונת חז"ל [עין נכוח ה] יסורים של אהבה, שה' שולח יסורים על מי שאהוב לפניו שעי"ז יתעורר תמיד בתשובה ולא יטה מדרך החיים. והנה אופן ההתעוררות יוכל להיות בשני פנים, או שעי"ז שבאו יסורים עליו נותן אל לבו ותמיד לבו אל ה', או כשרואה יסורים באחרים שישים אל לבו ועיניו אל ה' שלא יאונה אליו רעה, ומשבח ה' אם לא בא הנגע והחולי עליו, ואם ח"ו יש מכה וחולי ההולכת ולא באה אליו, רואה ניסי ה' השגחה פרטית כמו במצרים, שבארץ גושן לא היה ברד ולכל בני ישראל היה אור וכדומה. והנה אחר שהבטיח ה' (בפ' עקב) [בריש הפרשה] בכל הברכות האמורות, יש לחוש שעי"ז ישכחו ה' וצריכים להתעוררות וה' יעשה שיראו מלפניו, וצריך לזה שילוח חולאים ויסורים יסורים של אהבה, ושוב יעזור וירפא, וע"י זה יתן אדם שבח והודיה למקום:

רמב"ן שכתב אשר לא ידעון אבותיך, שלאברהם לא נתן המן ולא זכו עד עתה. ונ"ל לכן התרעמו על המן ואמרו ונפשינו יבשה [נמדנר יא, ו], כי חשבו אם היה זה המן טוב ואינו מזיק למה לא פרנס ה' אבותינו כך, ואברהם הוצרך לטלטל למצרים, ומזה שפטו כי המן נבלע באיברים ומזיק ולכן מאסו במן. והטעם שבאמת לא כלכל ה' את אבותינו במן, י"ל כי למעט בניסא עדיף, כדאמרו ז"ל [מעניי ג] שמנכים לו מן זכויותיו. אבל כשיצאו ישראל ממצרים עשה ה' להם כמה ניסים להחזיק את האמונה בלבם. וז"ש ויענך וירעיבך, ודקדקו ז"ל במדרש הלא היה כצפיחית בדבש עיין בו, וי"ל שהגם שהיה כן אבל הם מאסו בו ואמרו נפשינו יבשה והיה להם לעינוי ולא הסתפקו בו ולא נתמלא רעבונם, והיינו ויענך וירעיבך, והטעם אשר לא ידעת ולא ידעון אבותיך, בשביל שלא ידעו ולא נודע להם מן המן מאבותיהם לכן חשבו שאינו טוב. ואמר למען הודיעך, כי האמת שלא נתן ה' לאבותיך המן רק למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, ולא היה צריך להודיע זה לאבותיך, כנ"ל נכון, וק"ל:

ויענך וירעיבך ויאכילך את המן. → שמעתי כי איתא במדרש פלא מכאן שהנשים מדליקות נר של שבת. ונאמר לי משמיה דהגאון בעל ברכי יוסף זצ"ל דאחז"ל [יומא עז:]: מכאן שסומא אוכל ואינו שבע. לכן התרעמו על המן. והנה נר שבת הוא משום עונג שבת, שלא יאכל בחושך ואינו שבע. והיינו ויענך וירעיבך, שהיה עינוי באכילת המן, הגם שהיה לו כל הטעמים אבל לא ראו מה שאכלו רק טעמו, מכאן שהנשים מדליקות נרות בשבת כדי להתענג באכילה, אלו דבריו זצ"ל, וש"י: L ואני בעניי אמרתי לפרש, דיש לחקור

וז"ש והסיר ה' ממך כל חולי, לא אמר לא אשים, היינו שמעיקרא לא יהיה, רק והסיר שכבר היה לפניו והסיר ה' ממנו. ואמר כל חולי וכו' לא אשים עליך, שלא תהיה ההסרה באופן זה שיהיה עליך חולי ושוב יסיר ממך, רק ונתנם בכל שונאיך, שיהיו בשונאיך, שתהיה מכה הולכת בשונאי ישראל ואלו לא תקרב, מ"מ תראה ע"י זה ניסי ה' ותהיה ירא ממנו באשר עושה משפט ברשעים, וק"ל:

ויענך וירעיבך ויאכילך את המן אשר לא ידעת וכו', למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם וכו'. עיין

לפמ"ש הטור בה' ע דלכן נשים מדליקות נ שכבתה נרו של עולם בח ולהיות שבשעת מתן ו ממלאך המות, והדר כשחנ ה, ונשים לא חטאו בעגי מדין שיהיה מן אז שאנש של שבת, כי הם ככו נרו להבין לכאו

וי"ל כי חטא עגל לא שיבוא עליו עונש עולם, ואלמלא חטאה חו משום חטא עגל, אלא זכות קבלת התורה הגי וכששוב עשו העגל לא ד שוב הדרה המיתה מעון גרמו כי חזר הדבר לכמו שלא היה חטא עגל ד הראשון להיות שאז נענש תאכל לחם וקוף ודרדר יין, ולאחר חטא העגל ו השמים והיה להם כל טו ובאמת לא היתה הגזיו הראשון רק במה שיצמיח שיורד מן השמים, אבל ז חדשה ע"י חטא עגל ראו גם בענין סיפוק צרכי המ לחם מן השמים, וע"כ ע שהיה והעונש על מקומו אדם הראשון וכמ"ש. וז ויאכילך את המן, מכאן עתה מחדש רק הדר דיו שנשים מדליקות נרות ו נרו של עולם, כנ"ל ע

ויענך וירעיבך ויאכילך למען הודיעך ו [שמות טו, ז] הנני ממט השמים למען אנסנו היל

כנ"ל ר' ארונה שחאל דניין סופר בני
 דת ש"ו כרג סופר
 נירן א. יוקי אויס
 בוינג סני גא אונג

תחנה ולא למנצח ושיר מזמור בשני הימים לפי ששניהם כאחד טובי אבל לקרות בתורה ולהזכיר על הניסים בתפלה אסור כי אם ביום י"ד לבדו. וכתב הר"י מר יוסף בהלכו' שלו בארבעה עשר ובט"ו באדר ראשון אין מתענין בהם ואין אומרים בהם תחנונים ולא למנצח ושיר מזמור שאין בין אדר ראשון לשני כי אם מקר' מגלה כלבד ואם חלו בשני או בהמישי אין אומר בהם והוא רחום ולא אל ארך אפים ע"כ: (לג) ויש מקומות שאומר אחר סדר קדושה מזמור אלי אלי למה עזבתני השיר שהיו הלויים אומרים בבית המקדש בפורים שגיון ללדו:

דין סעודת פורים

לד אהרי צאתם מבית הכנס' שהרית מחלקי מעות פורים ונותנים לכל מי שירצה לקבל ואין מדקדקין בדבר והכל להרבות שמחה ואין משנים מעות פורים לצדקה אחרת. ומגבת פורים לפורים ואין העני רשאי ליקח מהם רצועה לסנדלו. ויש אומרים שמתר העני לשנותה לכל מי שירצה. וכתב הר"מ נ"ע במקום שאין שם עניים יכול אדם לעכב מעות פורים שלו לעצמו וליתנם לכל מי שירצה ע"כ. ואותם בני אדם שנהגו בפורים לתת לעבדים ולשפחות העובדים בבית ישראל היה קשה בעיני לפי שנאמר ומתנות לאביונים בישראל נאמר ולא בעכו"ם והנהגה בזה קורא עליו ר' וסוף הרביתי לה וזהו עשו לבעל ולפי שמתחלה התחילו העניים המתביישים לשלוח התינוקות שלהם על ידי עכו"ם ומניקות להחזיר על פתחיהן של ישראל נהגו לתת למניקות ולשפחות לצורך התינוקות ואין מנהג בדבר זה ונראה כזורק אבן בים שנראה כנותן מתנות יום אף לעכו"ם: (לה) ומשלחין מנות איש לרעהו ואל העשירים שולחין שתי מתנות ואל האביון מנה אחת ונפקא לן מקרא ומשלוח מנות איש לרעהו שתי מתנות לאיש א' ומתנות לאביונים ב' מתנות לב' אביוני' כ"כ הר"י אשר ז"ל. והרמב"ם ז"ל כתב אין פחות משני עניים ונראה שדקדק מדקאמר בלשון רבים:

דין סעודת פורים

נהגו לאכול בליל פורים אחר התענית זרעונים זכר לזרעונים שהיו אוכלים בבית המלך דכתיב ויתן להם מן הזרעונים גבי דניאל וכתב הר"י אשר ז"ל יש שנהגו שלא לאכול בשר בלילה ההוא כדי ישעו ויחשבו שהיא סעודת פורים ואחר אכילתן מברכין ברכה המזון ומזכירין על הנסים כמו שכתבנו. ולמחר אוכלים סעודת פורים ונהגו לאכול הסעודה בשחר ויש נהגו לאכלה בערב וסעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו. י"מ כלילה כעין לילה בשאין אבוקה כנגדו דרך שמחה וי"ט וכתב הר"י מקורביל שאם התחיל לאכול ביום שאין צריך להפסיק כדי שיאמר על הניסים ביום אלא גומר ואוכל ויאמר על הניסים אע"פ שחשכה: (לו) ונשאל לרבינו האי גאון ז"ל מי שגשבע להתענות

בפורים מהו והשיב כך אנו רואים שאין כח במצות פורים לדחות שם שמים ואפשר לו לעשות סעודת פורים בלילה ויצא ידי חובתו ע"כ. וסעודת פורים שחלה לרבות בשבת מאחרין אותה ואין מקדימין אותה והטעם שאין עושין אותה בשבת משום דלא מצו לקיימ' ומשלחה מנות איש לרעהו. ובירושלמי גותן טעם דכתיב לעשות אותם ימי משתה ושמחה. מי ששמחתו תלויה בב"ד יצא שבת ששמחתו תלויה בידי שמים כלומר דמוקדש. וקא' מששת ימי בראשית: (לז) ופורים שחל להיות בערב שבת עבדינן סעודת פורים מבעוד יום ובלילה צריכי לקדושי וצריכי נמי למטעם מידי בתר קדוש דאי לאו הכי לא נפקי ידי קדוש כדפרש"י ז"ל דאין קדוש אלא א"כ סעודה ויש עושין סעודתן בבקר והכל הולך אחר המנהג: (לח) וחייב אדם לבסומי בפוריא לא שישתכר שהשכרות אסורה גמור ואין לך עבירה גדולה מזו שגורם לגילוי עריות ושפיכות דמים וכמה עבירות וזולתן אך שישתה יותר מלימודו מעט כדי שירבה לשמוח ולשמח אביונים וינחם אותם וידבר על לבם וזאת היא השמחה השלימה: (לט) ואע"פ שאסור בהספד נוכל לומר שמי שהיה לו אבל א' ימים או יותר קודם פורי' שנהגו אבולתו משום דייס' לא קבילו עלייהו אבל האונן מותר בבשר ויין ולא אתי עשה דתידי דאבולת ודמי עשה דרבים דאורייתא שמוח בפוריא דדברי קבלה ניהו שהם כדברי תורה: (מ) וצ"ע אם נושאין נשים בפורים לפי שאין מערבין שמחה בשמחה או נאמר שלא אמרו אין מערבין אלא בימים טובים: דכתיב בהו ושמחת בחגך מן התורה אבל אלו דברי קבלה הם או דלאא חכמים עשו חזוק לדבריהם כשל תורה וצ"ע: (מא) ומה שנהגו בפרובינצה ובצרפת שילקחים הנערים חלוקי אבנים וכותבין עליהם המן ומקישין זו על גב זו על מה דכתיב ושם רשעים ירקב: וכתבי כי מחה אמהה את זכר עמלק: (מב) ומה שנהגו לעשות מדורות גדולות בליל פורים וקופצין עליהן והוא משחרתא דפוריא דאיתא בסנהדרין פרק ארבע מיתות על גותן מזרעו למולך אמר רב יהודה אינו חייב עד שיעבידנו דרך העברה היכי דמי אביי אמר וכו' רבא אמר כי משחרתא דפוריא האש באמצע וקופצין מהאי גיסא להאי גיסא. שחר לשון קפיצה. ומנהג בבבל ובעילם שעושין צורת המן ותולין אותה ובימי הפורים עושין מדורה ומשליכין אותה צורה לאש ועומדין סביבה ומזמרין ויש להם טבעת תלויה שנתלין בה וקופצין מצד האש לצד האש ואותה טבעת נקראת משחרתא כלומר בית הקפיצה:

סדר ארבע פרשיות

לעולם אין אדר בא אלא בזכ"ו. פירוש אדר הסמוך לניסן לעולם לא יבא כי אם בשבת או בשני בשבת או ברביעי או בששי והסימן זכ"ו. ועל אותו סימן עשו חכמים סימנים אחרים לדעת בהם עניני הפרשיות וההפסקות ואלו הן הסימנים זכ"ו ב"ו ד"ד וב"י. פי' זכ"ו אם יבא אדר הסמוך לניסן ביום ז' בו

ביום קורין פרשת שקלים ובשבת שניה שהוא ח' ג פרשת זכור ובשבת שלישיית שהיא ט"ו מפסיקין ו זכ"ו פי' חל ראש חדש אדר ביום ז' מפסיקין בט"ו ב"ו פירוש חל בשני בשבת מקדימין וקורין פ שקלים בשבת שלפניו ומפסיקין בשבת הבאה שהי בו וזהו סימן ב"ו כלומר אם חל ביום ב' מפסיקין בו: ד"ד פי' חל ברביעי בשבת מקדימין וקורין פ שקלים בשבת שלפניו ומפסיקין לשבת הבאה שהי ב"ו וזהו סימן ד"ד כלומר חל להיות ברביעי מפו בו: בו: וב"י פי' אם חל ביום ו' יש בו שתי הפס מקדימין וקורין פרשת שקלים בשבת שלפניו ומפו למחרתו שהוא ב' בו וקורין פרשת זכור בשבת של שהוא ט' בו ומפסיקין בשבת שלישיית שהוא י"ו בו סימן וב"י כלומר חל ר"ח יום ו' מפסיקין ב' בו בו: ולעולם אין מפסיקין בין פרשת פדה לפרשת ז וסימן כמו לדי' כוסות של פסח בין הכוסות הללו רצה לשתות ישתה בין שלישי רביעי לא ישתה. ול קורין פי' שקלים לפני ר"ח אדר והטעם שבאחד משמיעין על השקלים ועל הכלאים כדי שיביאו בני י שקליהם בא' בניסן פי' בר"ח ניסן מביאין קרבן מת חדשה ועוד אמרו ז"ל טעם אחר במס' סופרים

ושלם הסדר הראש בריך רחמא דו

כ"ד יצו השבח וההודאה לאלהי מרום הספר הנכבד והנורא הזה ותנו ימים לחדש תשרי שנת ה' יזכנו להתחיל ולהשלים את הרבים וכו'

ספר ארבע ח"א
רבינו אגרון רבבן גאון זצ"ל

76 ח א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:
 ב דַּבֵּר אֶל-אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו
 בְּהֵעֲלִיתְךָ אֶת-הַנִּזְהָרֹת אֲלֵמוֹל פְּנֵי

א ומקרי' י עם משה למימר:
 ב מקרי' עם אהרן ומימר לה
 באך לקותך ית בוציניא קקבל
 אפי מנרתא יהון מנחרין שבועא

רש"י

לקט בהיר

(א) מאמר זה הוא מדברי רבותינו וזכרונם לברכה במחומא וצמדק רצה, ועליהם אין להקשות, כי כל דבריהם דברי קבלה ורוח הקודש, גם על פי רוב הראו דבריהם מונה בכחוננים, ולפעמים נמלה ברמו כל דהו, ואין קושיא, אך רבינו שידוע דרכו ליישר וליישב פשט הכתוב הנה מוקשה הוא מראשו לסופו, ובדפוס הראשון של רש"י נשמט כל המאמר ואינו, וכן כתבתי יד העתיקים, וכן נראה שמה מגדולי המפרשים לא היטה לפניהם גירסא זו ברש"י, אך הרמב"ן ז"ל מביאו בשם רש"י והקשה עליו קושיות עמומות ומסיק שכאשר חלשה דעתו של אהרן על שלא עלה בדעתו להיות גם הוא משותף בנדבנא לב של חנוכה המוצא רמו לו הכחוש בסמיכות הפרשיות שמוכן ועומד לו חנוכה אחרת צביח שני שהיטה על ידי בניו החשמונאים לחנך את בית המקדש ולהדליק נרות חנוכה לדור דורות ואפילו צימי הגלות, ע"כ תוכן דבריו ז"ל, ומקום הניחו לי לומר עוד דבר בזה על פי פשוט, כי דבר ידוע הוא שהכל הולך אחר היסוד, ודבר אשר יסדו אומי קדושים וטהורים והתחילו בו והמשיכו לו קדושה, נקל הוא אה"כ להמשיך קדושתו, כי כל החמלות קשות, וזה ענין החינוך שחנכו גדולי ונשיאי ישראל את המשכן, ועל זה דוח לב אהרן, שהגם שנבחר לעבוד עבודת הקודש התמידי אבל עד כדי כך לא היה ראוי לחנך ולקדש את הקדושה, לזה ריבה הקב"ה אומי

אור החיים

(ח) ב. דבר וגו' ואמרת. לריך לדעת למה כפל לומר דבר ואמרת, גם במלות שונות. ויתבאר על פי דבריהם ז"ל (תנחומא) וזה לשונם למה נסמכה פרשת מנורה לפרשת נשיאים, לפי שראה אהרן חנוכה נשיאים חלשה דעתו שלא היה עומהם בחנוכה לא הוא ולא שבעו אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות ערב וצוקר וכו' עד כאן. הנה דבריהם ז"ל לריכין ביאור, מה נחמה זו עושה לחלישות דעתו של אהרן על חנוכה הנשיאים שלא היה בכלל הלל אין מעשה המנורה מקביל לחנוכה"א, גם למה לא הניח דעתו בכל הקרבנות שהוא מקריב, תמידין, ומוספין, והקטורת, גם בהקרבן החנוכה עצמה של כל הנשיאים" הרי הוא המקריב, ולמה לא ריבהו אלא במנורה,

אור בהיר

(א) שהיא עבודה תמידית ולא חנוכה. (ב) פי' קרבנות שהנשיאים הביאו הלא אהרן היה זרק דמם וכו'. (ג) פי' בשלמא אם לא היו קבועים כל לומר שכל יום כשזונה אומי יבנה באופן שפי כל נר יהיה פונה למערב, ואין שייכות לזוי זה בשעת עשיית המנורה, משא"כ אם קבועים אין שייך לזוי לכל יום, אלא דוקא בשעת עשיית המנורה. ולדעתי אפשר לישב שיטת רז"ל, שמה שהיה אפשר

משלהם שאתה וערב) (תנח" - במו כתוב* צהדלק שחאה שלהצת ועוד דרשו רבו היטה לפני הו ומטיב (את הכי שינוי נוסחאות - כתיב הפעולה אשר הכ לא ימשוך ידו מן אל הפתילה וכדו נר תמיד די לרבי להדליק, א"כ לו ג"כ להעלות נר שאינו צווי כלל א (ג"א): (ד) או לזה הביא דרוש ז פועל יוצא לאחרי סולם שיש צה כ דממיד, אכן היח

מלקחיה ואת מראה צאלצט הרי הנרות לפורטסי, או לפרטס כמלק שוב ראיתי המנורות ונר מנורות לא יי שם שכתב וזו היו עשויים ו כתיב מנורות דבריו צאורך, כי לא קבועי

לכפסם ולהוריד הנרות. (ד) ו מגולים, ומה גם

בוצינא: ג ועבר בן אהרן קקב המנוחה יאירו שבעת הנרות: ג ויעש

רש"י

לקט בהיר

נר האמצעי שאליו בקנים אלה בגופה* של מנורה (מנחת כ"ח): יאירו שבעת הנרות. (ששה) שעל ששת הקנים שלשה המזרחיים פונים למול האמצעי שינוי נוסחות • בנוף של מנורה - בנוף המנורה.

משום שכן הוא לשון המשנה, אבל באמת גם כשהדליק היה עולה בכבש, וזה לשון הר"מ במו"ל שם בפירוש המשנה, וכבר ביארנו שגובה המנורה י"ח עפמים לפיכך מהא כגובה אדם בשוה (ומזה י"ע על הספר דברי דוד מוצא ב"ח

שכתב שגובה אדם ד' אמות) וצריך להגביה עצמו מן הארץ כדי שיוכל להטיב את הנרות ולהדליקם עכ"ל, ולשון הפסיקתא שעליה הבהן עומד ומדליק ומטיב את הנרות עכ"ל: (ו) חתיכה האמצעי שבמנורה, דהיינו העמוד היוצא מן הרגלים זקוף למעלה וזה מנורה עצמה וגופה, וכל היוצא מגדיה דהיינו הקנים הם רק ענפי המנורה כמו ענפי האילן היוצאים מגדיה, והגר דהיינו הבזך המקבל את השמן והפחילה שבראש גופה של מנורה זו פני המנורה כי משם תלך האורה וזו פניה, והיה הפחילה שבזמן נר זה מוטת קצת לצד השולחן שצד לפון של ההיכל (המנורה בצד הדרום) א"כ נד לפון מן המנורה דהיינו אותה נקודה אשר נר האמצעי מאיר אליה נקרא "מול" פני המנורה, ובמאמר הסמוך הקביר רבינו שגם ששת הנרות היו מאירות מול פני המנורה, לא לגמרי לצד פני המנורה ולא לגמרי לצד פון (כמו הנר האמצעי) אלא באמצע ב' נדדים הללו, כלומר ג' נרות המזרחיים היו פונים לצד פשונית מערבית, וג' המערביים פונים לצד מזרחית פשונית, וזה מוכן מה שאמר הכתוב אל "מול" פני המנורה יאירו "שבעת" הנרות, שכל ו' הנרות מאירות אל נקודה אחת שהוא "מול" פני המנורה שהוא באמצע ההיכל, סברא זו מוצא במזרחי ובגור אר"י ובמרחי בה שגראה בעיני להיתר פשוט ובלי דחקות, גם המשכיל לדוד כתב קרוב לזה, ועיין עוד במפרשים ותמצא סברות רבות איש איש לפי דרכו: ז) כן הוא בספרי שלפנינו שלשה (מאירים) כלפי מזרח ושלשה כלפי מערב ואחת באמצע עכ"ל, וכן הוא בתרגום יב"ע כל קביל אפי מנחתא יהון מנהרין שבועי בוצינא תלת לקבל רוח מערבא ותלת לקבל רוח מזרחא ושביעא במציעאה, א"כ סבורי להו שהמנורה היה עומד

אור החיים

לרמו הכוכב אין נכון להביא בית ה' אלא דבר מחוקק ונכון שבמנורות. ובדרך רמו ירמוז ב' נרות לאומות העולם שהם ע' אומות כל אחד ירמוז לכלל העשירי, ורמו כי כולם מאירים לנוכח המערביים) שהם ישראל שהם בחינת המערב כידוע ליודעי חן, ורמו גם כן שכולן כלים ונר ישראל לא יכבה"י), ותמצא שהארת הנרות אינו אלא צלילה והוא סוד בגלות שנקרא לילה, מה שאין כן בצוא זמן הישועה המתיחס לה צקר כתיב (ישעי' כ"א) אחא צקר וגו' יכבה נר האומות וישאר מכללותם נר ישראל שהוא הולך ואור עד נכון היום, גם רמו במצות הדלקת הנרות שיכוין המדליק צהדלקתם שחיה הארתם למול פני המנורה שהכל יהיו לצורכי ישראל

המתיחסם להם שם פנים כידוע למצויים: ג. ויעש כן וגו' כאשר וגו'. צריך לדעת למה הוצרך לומר אל מול פני וגו' ולא הספיק במאמר ויעש כן וגו'. עוד חזר לומר כאשר לזה וגו' והוא המאמר עצמו שאמר ויעש כן וגו', יכוין לומר על זה הדרך, אומרו ויעש כן כנגד פירוק הנרות וקיוונם כדי שתהיה כחדשה שבה יולדק החינוך כמו שאמרנו, ואומרו אל מול פני וגו' כנגד סדר הנחתם שיכיו פיפוחיהם אל מול פני וגו' ואומרו כאשר לזה לצד שהדיבור היה ביוס"י) ותצא לומר שאז בזמן שנלטה עשה מעשה האומר, לזה אמר כאשר וגו' לו' שעשה בזמן שזוה ה' שהיא צערב, והגם שאמרנו כי ישנה להדלקה ביום בנר

אור בהיר

ג) ענין זה נע"ג, הלא רק ששת נרות היו מאירים נוכח המערבי, ובאמת גם נפסקו עצמו קשה לפי רש"י ו"ל דכתיב יאירו שבעת הנרות, ועיין במפרשי רש"י. ואפשר לומר שמאמר שדבר זה הוא רק רמו ולא פשט די מה שמרמו הענין בלשון הכתוב "יאירו שבעת הנרות" הגם שפועל אינו כן, כי בפועל אי אפשר לעשות הרמו, שאין לעשות ח' נרות שצריך להיות אמצעי. (יד) כמו שהנר מערבי היה דולק גם ביום. (טו) שכלל גדול הוא שלא דיבר ה' עם משה אלא ביום. וגם זאת ידוע שמהם ואהרן לא שהו אפי' רגע מלעשות

ן אהרן
ור הוא
ס ולא
צב זה
יה עם
זעכבת,
נאמרם

באר על
דף כ"ב
לאורה
ודבר לא
השכינה
מערבי
ה מדליק
האלה ילו
המערבי
זות אשר
וכר, ומה
יהת וכי
וכו' ולא
לעניות
זהמורגש
ה' צ"ח
זיישז עם
וכו' יעיין
שלא צא
רבי היה
ויש לומר
ה ביאתה

ועומק צקק
ודליקס צערב
ה אמר ה' כן
רלו והרגישו
נת וכי לאורה
מ' שנה וכו'
ל העולם וכו'
מנין ז'.

סדר בהעלתך

פרשה טו

מסורת המדרש

א. בהעלותך בהרבה מקומות צוה הקב"ה על הנרות והדלקתן תנומא ותניי כאן א. וראה בביאורנו כאן בשמן זית ראה שבת כג. שמור' לה. א. ויקיר' לא. י ובניש.

ב. זשיה ה' חפץ למען צדקו וכי' ויקיר' לא. ה. עיין מכות כג: אבות פ"ו. יא. שמור' ט. א. לעיל כ"ג. להלן ת"ה ובניש.

א. (ח. ב) 'בהעלתך' אנו מוצאין בהרבה מקומות צוה הקדוש ברוך הוא על הנרות ועל הדלקתן בשמן זית (שמות כז. כ) 'ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך פתית' וכן הוא אומר (ויקרא כד. ד) 'על המנורה הטהרה יערך את הנרות' אף כאן 'בהעלתך את הנרות'.

ב. זה שאמר הכתוב (ישעיה מב. כא) 'ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר' אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה לא בשביל שאני צריך לנרות הזהרתיך על הנרות

א. "בהעלותך את הנרות", לא אמר "בהעלותך נרות", אלא "את הנרות", הידועות והאמורות כבר מלפני כן, שכן — אנו מוצאין — כי — בהרבה מקומות צוה הקב"ה על הנרות — שבמשכן, ועל הדלקתן בשמן זית, ולא בשמן אחר, בראשונה מצינו, בפרשת מעשה המשכן וכליו, אומר הקב"ה למשה: "ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתיח, למאור, להעלות נר תמיד באהל מועד", וכן — בפרשיות ציווי הקרבנות והמועדים, הוא אומר: "צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתיח, למאור, להעלות נר תמיד ... לדורותיכם, על המנורה הטהורה יערך את הנרות", הרי בשניהם הזכיר שהדלקת הנרות תהא בשמן זית, ולא בשמנים אחרים, כגון אלו המותרים בשבת, הרי כי — אף כאן — כאשר — "הוא מזהיר על הנרות" (תניי בהעלותך א. עיי"ש), ואומר: "בהעלותך את הנרות", "הנרות" — הידועות, שכבר ציוויתך עליהם כבר, הרי כי להדליק בשמן זית הוזהר כאן, כאשר הוזהר כן פעמים לפני כן (רז"י, וראה בהערות), ולא בשמן אחר, כי שמן זית יפה לנר מכל שמן אחר (שבת כג.), בזוך אורו, ובדימויו לכנסת-ישראל (שמו"ר לו, א.), ובשבתו שהוא משבעת המינים שנתברכה בה ארץ-ישראל, ומפני שממנו הביאה היגנה בשורה טובה בהפסק המבול (ויקיר' לא, י.), ולכן גם נר שבת מצותו לכתחילה מן המוכתר בשמן זית (רז"י), ולכן גם נאמר "בהעלותך" ולא בהדליקך לומר שהדלקה בשמן זית היא לשון עלוי וזכות.

ב. וצויה הקב"ה על מצות הדלקת נר-מקדש בלשון "בהעלותך", לשון "העלאה" (מ"כ), זה שאמר הכתוב: "ה' חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר", וחרגום "צדקה" — "זכותא", וכלומר: "רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות" (מכות כג.), בכל מעשה שיעשו, כדי להנחילם חיי עולם הבא (להלן יז, ה.), וכן כאן במצוה זו שצויה ה' את משה על הדלקת נרות במקדש (ראה באורך בויקיר' לא, ת.), "כביכול" (תניי כאן, ב.), כך — אמר לו הקב"ה למשה: לא בשביל שאני צריך לנרות — "של בשר דם" (תנחו"מ כאן, ב.), "צריך לאורכם" (תניי שם), לכן —

י' מכאן ועד סוף הספר, כל שמונה סדרים אלו, מבהעלתך — מסעי, הנם ביסודם, לשון וסדר התנומא בשינויים והוספות ממדרשים אחרים.

כי
שר
עם
את
כל
ויין
אש

מסורת המדרש
 ללמדך שאינו צריך
 לנרות של בור"מ מחמת
 פו: שמור"ר לו ב ויקיר
 ל יג: להלן סימן ה
 תחומא תצוה ה כאן ב
 ה תני תצוה ד כאן ב
 תדע כשאדם בונה
 בית וכו' בבהמ"ק לא
 עשה כך וכו' מנחות
 פו: ויקיר לא ז: להלן
 סימן ז: תחומא ותני
 שם פד"כ פכ"א (קומי
 ארין) קמה ילייש תצוה
 שעה מלכים קפב
 ולמה צוה אתכם
 לזכותכם שמור"ר לו א
 להלן סימן ה ז:

אֶלֶּא לְזוֹכוֹתֵם שְׁנֵאמַר (דניאל ב, כב) וְנִהוּרָא עִמָּה שְׂרָא
 וּכְתִיב (תהלים קלט, יב) גַּם חֲשֵׁךְ לֹא יִחְשִׁיךְ מִמֶּנּוּ וְלִילָה
 פְּיוֹם יֵאִיר פְּחֲשִׁיכָה פְּאוּרָה' בָּא לְלַמֶּדְךָ שְׂאִינוּ צְרִיךְ
 לְנֵרוֹת שֶׁל בָּשָׂר וְדָם תִּדְעַ פְּשָׁאָדָם בּוֹנֵה בֵּית עוֹשֶׂה לוֹ
 חֲלוֹנוֹת צְרוֹת מִבְּחוּץ וּרְחֻבוֹת מִבְּפָנִים פְּדִי שִׂיחָא הָאוּר
 נִכְנַס מִבְּחוּץ וּמֵאִיר מִבְּפָנִים וְשִׁלְמָה שְׁבִנָּה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
 לֹא עָשָׂה כֵּךְ אֶלֶּא עָשָׂה חֲלוֹנוֹת צְרוֹת מִבְּפָנִים וּרְחֻבוֹת
 מִבְּחוּץ פְּדִי שִׂיחָא הָאוּר יוֹצֵא מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ וּמֵאִיר לְחוּץ
 שְׁנֵאמַר (מ"א ו, ד) וַיַּעַשׂ לַבַּיִת חֲלוֹנֵי שְׁקֹפִים אֲטוּמִים
 לְהוֹדִיעַךָ שֶׁכֵּלוּ אוֹר וְאֵין צְרִיךְ לְאוּרִים וְלִמָּה צוּה אֶתְכֶם
 לְזוֹכוֹתֵכֶם לְכֹךְ נֵאמַר בְּהֶעֱלַתְךָ אֶת הַנְּרוֹת הָיוּ ה' חֲפֵץ

לְמַעַן צְדָקוֹ וְלֹא עוֹד
 הַנְּרוֹת לְפָנֵי אֲנִי מֵאִיר
 נֵאמַר (ישעיה ס, א"ג) "
 לְאוּרֵךְ וּמְלָכִים לְנִגְה
 ג. בְּהֶעֱלַתְךָ אֶת
 שֶׁהַקְּרִיבוֹ קָרְבָּנוֹת לְךָ
 פְּלוּם וְהָיוּ מְצַרִּין וְאֵ
 הַמְּזוֹבֵחַ מְשַׁל לְמִלְךָ

אתה מעלה את ישראל בזכות
 ויאירי, כדי לזכות את ישראל
 בלבד, ששכר לעולם הבא מוב
 תקב"ה לישראל: הונו זהירין לה
 את הנרות לפני, אני מא
 לעתיד לבוא — לימות הו
 ישראל וליהושלים על אותה
 וכבודו עליך יראה, והלכו גוי
 להקב"ה, "קומי", כי בא או
 להאיר דרכך בדעת את ה', ולי
 ישראל בזכות מצות הדלקת

ג. "דבר אל אהרן ואמרת
 הנרות על המנורה במקדש נ
 המנורה שבאמצע (בשמות כו
 שיאירו אל מול פני המנורה
 השבטים לחנוכת המזבח ולפ
 בסימן ו). שכן — את מו
 שהקריבו — נשיאיהם —
 וקערות ומזוקות וכפות וקט
 כאמור שם בפרשה, ושנים
 השנים עשר, מלבד שבת לו
 המזבח הזו, והיו — הלוי
 "למה רתקנו מהקריב לו
 רבים — והיה קורא או
 בעלי הסכמה ודעה משותפת

הזהרתך על הנרות — שידליקו ישראל במשכן, אלא — כדי — לזכותם, לתת להם זכות
 מכוח מעשה המצוה הזו שיעשו, והרי זהו (כתנח"ו שם, עיי"ש) — שנאמר — בשבחו של הקב"ה:
 "הוא גלי עמיקתא ומסתרתא, ידע מה בחשוכא, ונהורא עמיה שרא" (כ"ה בויק"ר לא, ח) — "הוא
 מגלה עמוקות ונסתרות, וידע מה שבחשיכה, והאור שורה עמו", וכת"ב — עוד בשבחו של הקב"ה:
 "גם חשך לא יחשיך ממך, ולילה כיום יאיר, כחשיכה כאורה", בא ללמדך שאינו צריך
 לנרות של בשר ודם, להאיר לי במקדש, תדע — שכן הוא, "בוא וראה" (תניי שם ועי' בהערות):
 כשאדם בונה בית, "והוא עושה לו חלונות, והוא מבקש שיהא האור נכנס" (שם), הוא — עושה לו
 חלונות צרות מבחוץ ורחבות מבפנים, כדי שיהא האור נכנס מבחוץ — דרך החלון
 המתרחב והולך פנימה, ומתפשט — ומאיר מבפנים, ושלמה, בעת — שבנה — את — בית
 המקדש לא עשה כך, אלא עשה — את — חלונות — הבית — צרות מבפנים ורחבות
 מבחוץ, בהיפוך מהנעשה לבית של בשר ודם, למה, כדי שיהא האור יוצא מבית המקדש —
 ומתפשט — ומאיר לחוץ, למרחבי העולם, שנאמר — במעשה הבית אשר בנהו שלמה: "ויעש
 לבית חלוני שקופים אטומים", גם "שקופים" וגם "אטומים", כלומר, "שקופות" — היו החלונות,
 רחבות ופתוחות לרווחה כדי להשקיף דרכן, מצד אחד של הקיר, וגם — אטומות היו — אותן
 החלונות עצמן, צרות וקטנות כדי לאטום מלהשקיף דרכן, מצד אחר של הקיר, מקטינות — והולכות
 בעובי הכותל כלפי פנים, כדי שתהיינה קטנות וצרות — מבפנים, ומרחיבות — והולכות בעובי הכותל
 כלפי חוץ, כדי שתהיינה גדולות ורחבות — מבחוץ, כדי להוציא — מבפנים — אורה לעולם" (ויק"ר
 לא, ז), שבחוץ, אור שכל רוחני (עיי"ש באורך וברז"ו כאן), להודיעך — את שבחו של הקב"ה —
 שכולו אור, כאמור (עיי"ש), ואין — הוא — צריך לאורים — של ישראל, שהם מדליקים לו
 בתוך הבית הזה, לאורים של בשר ודם, ולמה צוה אתכם — הקב"ה להדליק לו נרות בבית הזה,
 אומר משה לישראל, כדי — לזכותכם, לתת לכם מעשה זה למצוא לכם על ידו זכות, להתעלות בה
 לפניו (עיי' להלן בסימן ה, וכאן במ"כ וברד"ל), לכך נאמר — כאן, בדבר ה' אל משה במצוה זו:
 "בהעלותך את הנרות", "בהעלותך" — לשון העלאה, "את הנרות", "את" מלשון "עם"
 (כבבראשית יד, ט, ועוד רבות), וכלומר, עם הנרות האלה שאתה מדליק, עם המצוה הזו שאתה עושה

מסורת המדרש
 אני מאיר לכם אורה גדולה לע"ל ראה שמו"ד טו. כא ובני"ש.
 ג. את מוצא י"ב שבטים שהקריבו לתנוכת המזבח וכו' תחומא ותניי כאן ג. יל"ש כאן תשי"ט.

למען צדקו ולא עוד אלא אם אתם זהירים להדליק את הנרות לפני אני מאיר לכם אורה גדולה לעתיד לבוא לך נאמר (ישעיה ס, אג) 'קומי אורי פי בא אורך והלכו גוים לאורך ומלכים לנגה זרחך'.

ג. 'בהעלתך את הנרות את מוצא שנים עשר שבטים שהקריבו קרבנות לתנוכת המזבח שבט לוי לא הקריב כלום והיו מצריין ואומרים למה רחקנו מהקריב לתנוכת המזבח משל למלך שעשה סעודה והיה קורא אומניות

אתה מעלה את ישראל בזכות זו, הוי — אומר, זהו שנאמר: "ה' חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר", כדי לזכות את ישראל הוא מרבה להם מצוות, ולא שהוא צריך למעשיהם, ולא עוד — זאת בלבד, ששכר לעולם הבא מוכסח לישראל בזכות מצוה זו, כעל כל המצוות, אלא, כך — "אמר להם הקב"ה לישראל: הו זהירין להדליק את הנרות לשמי" (תנח"ו, שם). כי — אם אתם זהירים להדליק את הנרות לפני, אני מאיר לכם אורה גדולה — אורה רוחנית של שכל, בעולם הזה — לעתיד לבוא — לימות המשיח (ראה באורך בשמו"ר טו, כא). לכך נאמר — בהבטחה לכנסת ישראל ולירושלים על אותה העת: "קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עליך זרח, ... ועליך יזרח ה', וכבודו עליך יראה, והלכו גוים לאורך ומלכים לנגה זרחך", "קומי אורי" כנסת ישראל שהאירה להקב"ה, "קומי", "כי בא אורך" כי בא שכרך אשר כבוד ה' יאיר ויראה עליך בירושלים זרח עליך להאיר דרכך בדעת את ה', ולאורך אשר יזרח בעולם ילכו מלכי חסידי האומות וגוייהם, כך יתעלו ויזכו ישראל בזכות מצות הדלקת המנורה במקדש, אשר ציוה ה', לזכותם בה.

ג. "דבר אל אהרן ואמרת אליו, בהעלותך את הנרות", כבר נאמרה לו למשה עצם מצות הדלקת הנרות על המנורה במקדש (בויקרא כד, ד). וכבר נאמרה לו עצם המצוה שהנרות יאירו אל עבר פני המנורה שבאמצע (בשמות כה, ז). וכאן חזר הקב"ה למשה בלשון ציווי על מצות העלאת הנרות שיאירו אל מול פני המנורה שבאמצע, והכתיב לו הכתוב ציווי זה בסמוך לאחר פרשת קרבנות נשיאי השבטים לתנוכת המזבח ולפני (עיין ויק"ר כה, ח). פרשת קידוש הלויים לעבודת המשכן (ראה להלן בסימן ו). שכן — את מוצא — בסמוך בפרשה האמורה למעלה מכן — שנים עשר שבטים שהקריבו — נשיאיהם — קרבנות לתנוכת המזבח, בנוסף למה שהקריבו הנשיאים עגלות ובקר וקערות ומזרקות וכפות וקטורת סמים, לעבודת המשכן, הקריב כל נשיא שבט גם קרבנות למזבח, כאמור שם בפרשה, ושנים עשר השבטים האלו היו כשאפרים ומנשה לבדם אָתָם המשלימים מנין השנים עשר, מלבד שבט לוי, ואילו — שבט לוי לא הקריב כלום — על ידי נשיאו, לתנוכת המזבח הזו, והיו — הלויים, בני שבט לוי — מציריין — מצטערים ודואגים — ואומרים: "למה רחקנו מהקריב לתנוכת המזבח"? משל, למלך שעשה סעודה — של שמחה, ימים רבים — והיה קורא אומניות, לכל סעודה וסעודה שבכל אותם הימים קרא קבוצות של אנשים בעלי הסכמה ודעה משותפת או בעלי אומנות וחכמה משותפת (עי' מ"כ ורז"ו, ובויק"ר לג, ו). לכל

טרא
 לילה
 צריך
 ה לו
 האור
 קדש
 זכות
 לחון
 מים
 ותכם
 הפץ

ם זכות
 זקב"ה:
 - הוא
 זקב"ה:
 ו צריך
 זעורת):
 שה לו
 החלון
 - בית
 רחבות
 יש -
 "וייעש"
 חלונות,
 - אותן
 'הולכות'
 'הכותל'
 'ויק"ר'
 "יה -
 יקים לו
 ית הזה,
 גלות בה
 צוה זו:
 ן "עם"
 ה עושה

ישראל: **אָמַר אֱלֹהִים שִׁימוּ לְבַבְכֶם**
לְכָל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מַעֲיֵד בְּכֶם
הַיּוֹם אֲשֶׁר תִּצְוֶם אֶת־בְּנֵיכֶם לְשֹׁמֵר
לְעִשׂוֹת אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:
 מו **כִּי לֹא־דָבָר רַק הוּא מִכֶּם כִּי־הוּא**
תְּיִיכֶם וּבְדָבַר הַזֶּה תֹּאדְרִיכוּ יָמִים עַל־
הָאָדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן
שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: פ מפסיר מח **וַיְדַבֵּר יְהוָה**
אֶל־מֹשֶׁה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה לֵאמֹר:

מ וְאָמַר יְהוָה שִׁימוּ לְבַבְכֶם
 פתגמיא די אָנא מסהד בכון
 יומא דין די תפקדנון ית בניכון
 קמטר קמעבר ית כל פתגמי
 אורייתא קרא: מו ארי לא פתגם
 רקא הוא מנכון ארי הוא תייכון
 ובפתגמא דדין תורכון יומין על
 ארעא די אתון עברין ית ירדנא
 תמן קמירתה: מח ומפסיר יי עם
 משה בכרן יומא דדין קמימר:

ת פ
 קדם
 נון:
 ת פ
 עראל:

עליהם
 כס מן
 א אל
 משרה
 חלש
 זון וכל
 מקום
 וכה
 חוכי
 דבר
 מהם
 מלך
 ליפרע
 ראה
 ואוני
 שגתי
 אף זה
 ע ידי
 ועבן
 ונתנה
 יבוע
 רבך
 ולמה
 דעתו
 עלמו

לקט בהיר

רשי

קצב) ושם הראהו תצנית הבית, ומציא פסוק זה, כי שם
 נזכר גם עניינים ואזניים: קצד) משל היא זאת, כאלם
 התולה משא כנידה על חוט השער, כן דברי תורה מאות
 אחת ומדקדוק אחד יולאים ומסתעפים עניינים רבים
 כפרד"ס, לזה ודאי שזריכה כוונה וכבוד ראש: קצה) לפי
 שהכתוב אומר שימו לבבכם, "כלל" הדברים וגו' לעשות את
 "כלל" דברי התורה, ואפילו דברים שאין כורך לך בהם לדעת
 אותם, א"כ תאמר למה לבלע זמני בלימודם, לזה אמר שאין
 התורה כמו ספרי חכמות חזוניות שאין בלימודם רק תכלית
 הידיעה, אכל לימוד התורה הלימוד בעלמה אינה דבר רק
 כי הוא חייב, וחסר למ"ד כאלו אמר לא "לדבר" רק הוא
 מכס (אלמושי), ולזה לא די שיאמר הכתוב כי הוא חייב,
 שרצה להדגיש שכל פרט ופרט הוא חייב ואין שום דבר
 ריק בחוכה: קצו) פי' בהשקפה ראשונה נראה שדבר רק
 הוא כי מה נפ"מ ומה יאל לנו בסיפורים הללו, אכל האמת
 שאין דבר רק בתורמיתו הק', שדבר זה בא ללמד אותנו שצחן
 וגדולתן של צדיקי אמת אשר שם ה' נקרא עליהם כמו
 אברהם אע"ה שהיה מכובד מנושא ומרומם צעיני כל
 העולם, והש"ח כתב שאין מזה ראייה על קיבול שכר, ואני אומר שאם
 ילמד לאדם דעת אין לך קיבול שכר יותר מזה, וכל
 כוונת רבינו לפרש חיצת "מכס", כי דבר פשוט הוא שאין בתורה דבר רק,
 אלא אפילו "מכס" אינו רק, וכן בדרך הא',
 והביא רבינו צ' דרכים, שלפי דרך הא' היה די לומר כי לא רק הוא מכס פי' לימוד התורה ומיותר חיצת "דבר", או חסר
 למ"ד כלעיל באות הקודם, ומדויק הוא בדרך הב' שאין שום דבר רק בתורה (מ"ל):

א(מו) שימו לבבכם. לריך אדם שיכיו עיניו ואזניו
 ולבו מכוונים לדברי תורה, וכן הוא אומר (יש"מ מ' ד')
 בן אדם ראה צעיניך וצאונך שמע ושים לבך וגו' (צ"ג),
 והרי דברים קל וחומר ומה תצנית הבית שהוא
 נראה לעיניים ונממד בקנה לריך (אדם) שיכיו עיניו
 ואזניו ולבו מכוון, להבין דברי תורה שכן כהררין
 החלויין בשערה(צ"ד) על אחת כמה וכמה (ספרי):
 (מו) כי לא דבר רק הוא מכס. לא לחנם אתם
 יגיעים בה(צ"ה) כי הרצה שכר תלוי בה כי היא
 חייבם, דבר אחר אין לך דבר ריקן בתורה שאם
 תדרשנו שאין בו מתן שכר, תדע לך שכן אמרו*
 (הכמים) ואחות לוטן תמונע (ברא' ל"ו כ"ג), ותמונע
 היתה פלגש וגו' (שם י"ג) לפי שאמרה אינו כדאי
 להיות לו לחשה הלואי ואהיה פלגשו, וכל כך למה(צ"ו)
 להודיע שצחו של אברהם שהיו שלטונים ומלכים
 מתאווים לידבק* בזרעו (ספרי): (מח) וידבר ה' אל
משה בעצם היום הזה. בג' מקומות נאמר בעלם
 שיעני נוסחאות י נאמר. להדבק.

אור החיים

אומרו (ישעי' י') היתפאר בגרזן וגו':
מח. בעצם היום הזה לאמר. אומרו לאמר, לדבריהם ז"ל שדרשו (ספרי) באומרו בעלם היום

וספת
 י"ג
 הכתוב
 דרך

קוֹדֶשׁ לַאֲמֵרָה יוֹדֵן אֶהְיֶה :

עַתָּה וְהַעֲתִיד לִי צְדִיקִים יִבְרָא בּוֹ

סֵפֶר לֵב אֲרִיָּה

וְהוּא חֶבֶר נֶחֱמַד וְנִעִים עַל חֶמְשָׁה
חֹמְשֵׁי תֵרֶחַת לְבוֹשׁ אֲרִיָּה כְּאוֹר יִקְרָה
בְּשִׁפְחֵי בְרוּחַ :

אִמְרוֹת טְהוֹרוֹת מְפַגְנִים יִקְרוֹת כַּעַל הַלוֹחֹת הַחַיִּת
וְבוֹ יִתְבָּארוּ סִדְרֵי טְמוּהִים וְדַבְרֵי רְבוּחֵנוּ זֶל
בְּסִינֵי מִסְחָח :

גַּם בִּיאֹר עַל חֶמֶשׁ מִנִּילוֹת

נִבְרוֹת מְדוּבָר כּוֹתֵלּוֹת לִכְבוֹד קַב' הוֹשֵׁכְתֵי אֲשֶׁר הוּא סִיכּוֹת כָּל
הַסִּיכּוֹת וְעִילֵת כָּל הַעִילּוֹת : חֶבֶר וְכֵן הַדְרֵשׁ וְהַמּוֹסֵל גַּיְבֵּי הַמְּטַבֵּחַ
נִיפ' ח' ע' ה' כְּמַהֲרֵי יְהוּדָה אֲרִי לֵיב בֵּן הַקֶּצִּין וְהַגִּיב כְּהַרְדֵּי הוֹשֵׁעַ הַאֲשִׁקִּי
זֶל חֲתָן הַקֶּצִּין הַרְאֵה כְּהַרְדֵּי מְגִשָּׁה בִּיץ בִּילִנְקֵט מִקֶּץ : אוֹסֵפֵי אֲבִיר אֲרִיָּה
רָקִץ בּוֹסֵק בְּמִרְתֵּי מִלִּין :

וְהַמְרִיז כְּמִטְיֵי לְהַקְטִין כְּרֵאֵשׁ וְהַנֶּחֱת : כְּסִדְרֵי זֶל מִן פְּרִיטֵי קִיִּי הַרְדֵּל אֲשֶׁר
הוּלַכְתֵּם וְהַנְּכֹסִים וְהַלּוֹחֹת אִיוֹסֵי כְּאִסּוּס לִכְבוֹד הַמּוֹרֵה : וְלִכְבוֹד
הַרְכָּה מְטַבֵּר נִרְוֹ : נִקְוֵת טוֹהַת מִן חֲלֵל :

וְהוּא הַחֲלֵל בְּמַלְאכָה מְלֹאכֶת הַקּוֹדֶשׁ בִּרְח' כְּסִלּוֹ
שִׁקֵּט וּבִטְחָ : לִפְס :

נִרְפֵּס פַּח קֶק וּוִילְהַרְמֵשׁ דֶּאֲרָף

חֲתַת מַעֲבָלֵת יִחְזַקֵּט הַרְדֵּל וְחֲלָף בְּנֵי זֶל יִעֲנִידֵרְחֵל פֶּעֶלֶל מִרְשֵׁלֵן הַסֵּם
יִרְחֵס הַרְדֵּל וְיִגְדֵל אֲרֵנוֹת וְיִאֲרֶךְ יָמֵי אֲמֵן :

כִּלְיֵי הַמְּסוּקָּה יִשְׁקֵן כֵּל יִשְׁחָט יִשְׁלֵט בִּין זֶל מְשַׁפְּחָה מְרַבּוּבֵי :

גוֹר לִרְחֵל יוֹדֵן :

תַּחַן
יְהוּדָה
וְהַעֲתִיד
וְהַמְרִיז
וְהַנְּכֹסִים
וְהַלּוֹחֹת
וְהַמְּטַבֵּחַ
וְהַמְּסוּקָּה

מִן הַקֶּצִּין
עֵבֶט
וְהַמְּטַבֵּחַ
וְהַמְּסוּקָּה

לכן בלתי להויר השמר נפסך מאורן קן טכסא חת הנכדים דיחא
 הלא : שהיה תורה שבע"ס שהיא דבינור ולא בכתי
 והודעת לנכין ולכני בניך יוס אשר עמדת בחורב : ר"ל התורה
 שבע"ס שרובה קבלה איש מפי איש עד להכילמה מסיני עד יוס אשר
 עמדת בחורב לקבל את התורה ומעמדן אחת היה ופרש"י ז"ל כדכתיב
 ויתגברו בכתמיחת ההר זה קאי על תורה שבע"ס שקבלו בכתמיחת כח"ל
 לעיל שכפיית ההר היה על תורה שבע"ס מאכ כחורה שככתמיחת
 לרגון כלמרים נעשה ושמע כח"ל לעיל סדר יתרו באריות ע"ס :
 ולפי ז"ל כוונת הפסוק כפי האויבו שהויר אחס הק"כ כ"י צד
 חורב ענות המה ואין כנס מכובל חכמו יסכילו אחת יביעו לאחרים
 ר"ל ש"א אחת שמינו מוסקים כחורה שבע"ס ג"ו חורב ענת
 ואין בהם חבונה : שאכלדו טנה וחבונה ר"ל שאלא אמרו עליהן
 עין נכון וחכם הגוי הזה : אכלו חכמו דייקא יסכילו אחת בתורה
 שבע"ס שנקר'זאת טנוה היה ניכר חכמתם וטעלת' יותר מכל האומות
 יכינו לאחרים שמוכרמים לכל בך מלכות וע"י זאת התורה אשר
 שם לנו משה יהיה ניכר מעלתם לעיני כל העמים :

ולפי

ורכבו יתבאר הגו' בירושלמיה בביאור בליקט ד
 ואחזקו וגו' חטבו : ד"א שלבד אח בנאווה
 מעלה עליו הכתוב כאו מקבלה מהו סיג' : סג' והורעחלבן
 וסמך ליה יום אשר עמדת בחורב : אמר אחת יכול לשלש אז
 חשמיקה ער משה שלשה : ואם לאו או הפיס ראשון ראשון א
 אחרון אחרון ומה טעמו והורעח לבניך ולבני בניך ווס אשר עמדת
 לפגי הער יום אשר עמדת לפניה עכ"ל :
 דברי המאמר הזה נרין ביאור : אכל לדרבנן דלעיל שפטוק ו
 והודעת לנכין וגו' יוס אשר עמדת בחורב וגו' ותעמדן אחת זה
 ונזקאי על תורה שבע"ס שהגיו דירושלמי מפרש פסוק זה :
 ולפי' יהיה הסי' אחת יכול לשלש את המשיע ערמם : ר"ל
 מלשון שלש את חתם יכול לומר שהיה קבלה חלקך איש מפי איש
 עד משה ר"ל עד הלכה לפניה מסיני שלשה : ואם לאו שתי אחת
 יכול לומר פסק דין ופסק הלכה עד הלכה לפניה מטרי : ואם
 מפוס ראשון ראשון או אחרון אחרון : ר"ל או שתפטוק פסק הלכה
 כראשון מהראשונים מהקדמוני : או אחרון אחרון שתפטוק פסק
 הלכה כאחרון מהאחרונים : מאש"כ שלח חטוקו ותלמד טעם
 כראשונים וטעם כאחרונים שאו יהיה החורב כשתי חרות
 לא יהיה מסור בידך פסק הלכה אחת : וזה ימנה טעם יוס אשר
 עמדת לפניה לאהך בחורב שהיה כבוד הלכה שאלך עד יוס אשר
 עמדת בחורב לקבל את התורה : כך נ"ל לומר בדרך אפשר :
 ועיין כווי העמודים דף אמה שפי"ס כע"א :

דויעךך

דויעךך ויאכלך את הפך : אמת במדור אנבו
 מאכא רמו להרלח גירות בשבת עכ"ל :
 וכן מ"כ בספר ביאור רש"י שחייב מוה"ר יוסף מקרעמנין ולי' ויען
 וירעיך ויאכלך את הפך מכלל ללמוד שמוכל להלךין כשבת עני' ו
 דקשה מאן מאכלך מאיכין הוה רמיוא מה ענין ליה להלכת הנדרון
 ביאור : וכל לכאך כמלת דרכים : דההיפ' פלגות' דכריח' ו
 פך שאכלך אהר' דח' חמר אחרוב היה : וז' א' גסן היה :
 נח חמר חטה היה : ושמעתי שאיתא כאן מן המאן כוליס שד' חמר
 מן היה : ויגינו דבר ד' ר' ל' להלקח כחלוא חוקן עלמח
 חוה היא כמנה נר של אהר' ושל כל העולם ולכך מחויב בת הלוקח
 נר : לוי' ויען דרעיךך ויאכלך את הפך רמו להטות של חוה שט
 כמלך מאכאן רמו להלקח נרות של שבת שהחוקן על חטא שלה :
 או גראה לבאר בע"א דאיח' כספר שפתי כהן המאכלך מ
 כמדכר למשן עינור ארו' ל שאכלת הפך הא
 העיני לפי שאמר דכ חמי זרע אש' אינו דומה מי שיש לפת בסלו ולי'
 שאין לו פת בסלו שכל יום יום היה יורד וחס הדיש ונמס והיו עיני'
 תלויים ונהיגעונו : ומ' אינו דומה לרומה ואוכל למי שיש
 רוחה ואוכל : א"ר יוסף מאכאן לסמוס שאוכלי' אינם שבעים :
 א"כ היינו הוא שהיו טועמים בוכל מה שהיו מתארים : אכל
 בעיניהם לא היו רואים לא מן שנכל' א המן עיניו עכ"ל :
 ואיח' כמדכר שייכרך את יוס הכסת ויקח חוה כרובין וקדש
 כמקיש וע' ל' שפגסמ' ש' ש' עלוה : ועורב כחרי גבי טב
 וקראת לשבת טונג וזה חרס אוכל יאחזה כל מיני מטעמים וזה
 רוחה מה שאוכל נקרא עיני ולא מענג : לוי' ויען דרעיךך
 ויאכלך את הפך מאכאן רמו להלקח נרות כשבת כד שירה זה
 שאוכל היסך המן שהיה עיניו שלת היו רואים מה שאוכלים מע"ג
 גבי שבת כמ"כ כרוב עמן וכתבי' וקראת לשבת עיניו לך נרין
 לעונך

וגו' קבלמה אורא בימי רס קון עקבי יסכוני אמר דוראני אוני
 אחידה מן המטח חבורה שבהורה מפני שהם חמורות : אבל
 פתיחה אני מפני הקלוח שמא קברתי עליהם מפני שחלקלוח
 ואחתי אמרתי חוי והיר במצוה קלה בכחמורה ק"כ :
 המדרש הזה נרין ביאור : וע' ל' סדר חרומה מ"ט על זה : אכל
 לדרכנו הפיהוא הואיל שהיה הק"כ חנה חמורה ומנוה קלה
 שהידי כסכרס : כך ל' שמיס הסכנוסם' : ולכך הים דהמע' ה
 מתיירח מן הקלות שהם קלות אולם דם בעקבו ולינו נוהרי עליהם
 כתנסם שפגסי' הפ' מעמיס' : ונלמתי כסס שכסרס היא שזה
 כך עונסם הוא שזה ולכך שח' שח' עכרתי עליה' כי כמנות החמור'
 היה נוהר בהם מאש"כ בני קלות א"ח ליוהר מהם ונלמתי חמרת הוי
 זהיר במנוה קלה בכחמורה ש"הם שוין ג"כ בעונסם באחריו שוין
 אמה ידע אחתן שכן : א"כ ג"כ בעונסם עליהם חין אחת יודע
 פונסן ושניה גוררת פניד' שפחח לו פחח בעיר קלה ואח' כיט'
 בענין חמורה לכרהיה מתיירח דהמע' מן הקלות אלי' עבו עליהם
 לוי' הכתוב הואיל והסנה הק"כ בה כמותן שכן' או שני מנות חמורה
 שכחמורה וקלה שכן' להדי' לכו' שמתים ועי' חס את החוקי' וזה
 המטסי' אשר אנכי מתוך היום או המנות חמורות : אכל תהיו
 ג"כ נוהרין וזה עקב שתמעון כפירש"י ז"ל א'ס המנות שח'ס דס
 בעקבו ותמעון שהם מנות קלות מהיו ג"כ נוהרין בהם אונסמר
 ס' ל' את הכרית ואת החסר ישמור את הנטחמו המפורש בחורה
 לשלם לכם שכרכס כסוה וזה ה' נהרין ונ' נהרין מכל העמי' ונ'
 דלפי ר' יגנ' : דלעיל שחורה ככתב נקרא חוק ומורה שבע"ס נקרא
 פסוק כמ"ה ש'ס'ס ע'ס לו חוק ומשפט וגו' : יחבולו
 הססוקי' כד ואחמון ונכס בני' מול בית פעור ועתה ישר' ש'ט
 החוקים ו'ל המטסי' ונ' : ע' פמה שערשו המטסי' ע'ד מדרו' ל'
 למה נקבר מרע' המול בית פעור מפני שחסר משה ש'ס ונמן המקטר
 ע'ס סמון נארץ כחל עולה לבסוף ברוחו הקשה בעולם הוא רוח'
 כפרו של משה וכנכס לפניו וכו' הוא לטובה לישראל : והנה
 בתנח"ל ליל סדר פנחס ארר ר' הונא כ'ס' ר' משה בר נחמני כמע'ס'
 פעור נתייכו ישראל לכלל כגלו' מלכות שהיו האומות שילטין עליהם
 פ"א ג"כ גרמו ישראל ע'י מעשה פעור שהוכרח מרע הלמות כמדבר
 מול בית פעור להביע את הפעור וג'ס גרמו לענשם אעבור מלכות :
 ולפי' ז'ה ונכס בני' מול בית פעור ר"ל שירא ע'ס ש'ט מע'ס פעור
 אעבור זה גרמו מתית ויתעבר' כ'ל מעונסם וגרמו לענשם אעבור
 מלכות : ולכך עתה לייקא ישראל ש'טע'ל החוקים ו'ל המטסי' כשר
 זה תורה שבע"ס שניכין אחת לשמור חורה שבע"ס שחבונו כ'
 מלכות דא'ס יהיה חמורה כולה ככתב יטלו האומות מכם לך ש'טע'ל
 החוקים ו'ל המטסי' ו'ל ע'י כע'ס הרואות אשר יעשה ה' נכעס פעור
 ר"ל שיה גרס לכם שיעבור מלכות ולי' מיתה כח' ל' דא'ס נכנס מרע'
 לא' לא היה אעבור מלכות כדוש כ'ל האי' אשר ה'ק' אחרי עני'
 פעור שהמיתה ל' קך מקרן : אכל אחס הדכ'ים כה' ל' ק' כס'
 חיס כולכ'ס היוס : ר"ל כי לך אני קבור נגד פעור כשכלכ'ס
 שהיו חיס' ר' ל' כ'ל' ה'יתיקור נגדו להביע אחר היה טולה
 מ'חורב את העולם ולא היה לכס חיות : לכן בלתי להויר אחת
 שע'סנית להיות לטובתכם ראה למדתי אחכ'ס חוקים ומטסי' זה
 חורה שככתב חמורה שבע"ס : כאך גויה לא' לעשונת קר
 ה'ארץ אשר איח'ס דייקא נא'יס לרשתה מא' כמרע' : וזה
 הדיוק באשר נוני כמ'ס לקמן שלתקול בניחאס לא' הוהיר אחיס
 פלג' חמורה חמורה : אכל כיומד אני מוהיר אחכ'ס ושמרם ופירש"י
 ז'ל א' משה : ר"ל שהיה חמורה שבע"ס שיעיקר חמורה שבע"ס היא
 האשניות של'ס ויכלו האומות העולם ליטול מכם וו' היא חכמתכם
 ובינכם : ר"ל דבר שהוא מכין מתוך דבר חמורה שבע"ס של'ס
 שהיא כולת חכמה ובינה זה יהיה לכם לעיני העמים אשר ישמעון כל
 פחוקים הלא : ר"ל זה חמורה שככתב נקרא חוקים ישמעו כל
 האומות שהיו נתייבים מתת יד'ס וא' ירגו יכולים ליטול מכם חמורה
 שככתב : אכל חמורה שבע"ס אינו יכולים ליטול מכם ויחמרו ע'
 חורה שבע"ס שהיה נד'יס דק ע'ס נכס וחכס הגוי הגדול הזה
 ר' ל' דבר יהיה ניכר מעלתכם יותר מכל האומות שיחמרו האומות
 דק ע'ס נכס וחכס הגוי הגדול הזה ומי כלל האומות ג'ו גול אשר
 חוקים ומטסי' דייקא נדיקים ככל חמורה הא'ת שהיא חמורה
 חורה שבע"ס שנקראת א'ת כמ'ס לעיל ע'ש'ס החות הכרית ע'ס שרשו
 האומות ש'ל'ס דת ונימוס חמורה הקדושה אשר אנכי נותן לפניכם'
 הכ'ס חמור' כ'י מע'ס' : כי מע'ס' זכה לפלפול' של חמורה דק נה'
 ע'עונת עין ונתן לישראל הפקדה שבע"ס כרא'יתא נכ'ו ג'נדרים :

לב פרשת עקב אריה קטו

לעוננו נר : כאלמא בחול אין האבילה מנוה ואין מתיר האדם להענג מח"כ כשמת : וע"ל סדר כהעלותך מ"ט ס"ו L או גראה לבאר בע"ה דהנה קשה דלפי הטעם שחיה בכתה נר של עולם לכן מחויבת להדליק גרות : ול"כ קשה הוה לה להדליק רק נר אחד ולמה דווקא שני גרות : והנה הטור כתב כ"ח פ"ד ס"ו והיה והיה לעשות נר מנוה יפה * ולאמר רב הניח הרגיל בנר היין לנביים ת"ח : ויש מכוונים לעשות שני פתילות אחד כנגד וכו' וי"כ כנגד שאור אחד החיים אחד האשה בכל מקום שילדו והנשים מוה גרות ביומר כדאית' במדרש מסני שהיה ככתה נרו של עולם סי גרמה מיחה לאהר"ר ע"כ : והנה הדב גדול בעל ווי העמוד : הקשה על דברי הסוד שאיך המדרש הטעם מה שהאשה מחויבת בנדרות משום שככתה נרו של עולם : ואיך כתב הוא הרגיל בנר היין לו כטס ת"ח ולומר ממשה דרב הונא שוכות אשה שדלקת כדאית' ונחמיה נחמיה נחמיה : ומיח' הוא כי מינו נמרה שדלקת טוב מומרו ע"ו שאו תלמידיו לר' טרסון זיכנה משני מהי וכה יהיה למלכות : אמר להו מפני שהודה כעשה חמר : א"ל דיו להודעה שמכפר על הנייה . א"ל מפני שהמיה נכעבי כהרוב וגו' א"ל דיו להצלה שמתפר על המכירה : א"ל ע"י שאמר יאכ עכדך תחת הענור וגו' . ול"כ הרי לפניך איזה קפולה שפועל האדם לכפרת חטאו און מהרואי שפועל וו גרוס לו טובה וזכות כי לוינו שכתבת על מטעו : וא"כ תימא גדולה על העור שהביא המדרש אש שמדלקת גרות וכתה להולידן ת"ח : הלח הדלקת גרות היא על שכנתה נרו של אהר רודי כהדלקה וו לכפר על שטיבו דמי' * אלהיך : על כרצונו כריכין אנו לתרץ מה שכנת העור שכריכה לשתי גרות למה זה להכרות כדמות כלפי הטעם ששפה דמו של אהר סני כנר אחד ולמה בשתי גרות לא כנחת זה וזכונה יתיר שהו' כנגד שמו ומאחר שגרו והינה כח לכפרת משו לאהר"ר ריק הוא לשם מנהיג לכן הזכות גורס מי שאוהיר כל לכת"ח : וע"כ אמר העור יש מכוונים לעשות שמי שפילגת והנשים מוהרות ביומר וכו' עכ"ל דפ"ק מן . ולי גראה להטעם שאנו נכריים להדליק שתי גרות : א"כ נגד וכו' ואל כנגד שמו אנו למירין מן המן כמ' שבמדרש ילקוט גרוב כפן שכל ימית השבעה עומר אור זכ"ע' כ' עומרי' שהיה כפול : ראשון אומר ברכו כנר וכו' מה מעשה פעם אחת הדלקתי נר בע"ש ונמ"ש מגדתי חותנו דולק ולא חסד כלום עכ"ל : לו' איני עקר וירעך ויאכילך את המן : והמן היה כע"ש שני עומרים מכאן רמז להדלקת גרות וייקרא בשבת . ר"ל שני גרות כנגד שני עומרים של המן כדברי ראשון וברכו כנגד המן : והרמז'ן כתב שזכור הוא מנות עשה : ושמו הוא מנות לא חטפה כמ"ס כל מקום שנאמ' מן : ולא ינו לא ל"ת וכו' ע"ש : לכן כריך להדליק שני גרות :

או גראה לבאר דאיתא דהיה עושה שלום בין חיים לאשמו' כי המנהיג הכל ע"י העומר כדאית' במדרש אלקוט' ע"כ העלותך ע"ש : ואיתא בדברי ר"ל ותונו משלום נפשי זה הדלקת נר בשבת : לו' איני עקר וירעך ויאכילך את המן והמן היה עושה שלום בין חיים לאשמו' : לו' אמכאן ראו להדלקת גרות בשבת :

שמרנו ג' כ על שלום : בענין אהר דהנה מנינו בדברי ר"ל שהטעם הוא שהאביל הק"כ לנישאל את המן דבר רוחני שיהיו מכריים לקבלת התורה שהיה כולה רוחני וכמ"ס ר"ל לחם חביבים לחם של מלכיה השרת חובלים : וזה הוא כונת ר"ל לא גימיה התורה לא לחובליה מן . ואיתא בגמ' כמה מדליקין רב חסד' וזה רגיל דהיה חליף וחיני שמתחא דבר נשא דרב שזנח חוה' דהוה רגיל כשרג' טובא אחר גרד' דבן נפיש מהכח' וכן רב הונא וכו' ע"ש : א"כ מחמק רוב גרות בשבת וזכה לנביים ת"ח : לו' איני עקר וירעךך ויאכילך את המן דבר רוחני לקבלת התורה : מכאן רמז שמי ששני און לכו מן להדליק גרות בשבת שיה גרס ג' כ' גתורה כי נר מניה ומורה אור : ר"ל מחמת נר מנה וכה לתולה אור לנביים ת"ח :

אין לבני משת מלחא וזמתי היא משל לאדם וכו' , דיש לדקדק איך מתורן הקושיא הנזיל שלגבי משה מילת וזמתי היא אבל אנלס היה מילתא רבנא ולא חמר לשון כ"ל ליראה : ונ"ל לומר כהקדים דברי ר"ל בגמ' דנדר' מניא כעבור מההירחא על עינים לבלתי חתטאוו וכו' לבלתי חתטאוו מלמד שהכנס מביאה לדי ייראה' . מכאן אמרו סימני יפה לאדם שהוא נייסן : אחרים חומרים כל אדם המחזיבים לא נמהרה הוא חוטא וחי שאין לו כושת פניו כידוע שלא עמרו אבותיו על כד סיני עכ"ל : א"כ מדברי ר"ל שהשם שהדור ההוא שמדועל הר סיני היו כולם נשות פנים ג"ס היו ירחי אהים כי הנושה מביאה לדי ייראה : לו' אטוירא מילתא וזמתי היא בחמרו כ"ל ליראה : לוח הסיב התרין און לבני משה מילתא וזמתי היא : ר"ל להדור ההוא שהיו בני משה שהוא דור המדבר . שהיה גבס היראה מתמת הכושה ונזלי היא גבס מילתא וזמתי היא וז"ל לשון כ"ל ליראה חע"פ שאנלס הוא מילתא וזמתי אע"כ אינו שאל הק"כ מה ממכס כ"ל היראה : ולכן אמר לשון שאל ולא לשון כווי . משא"כ גבי דורות הבאים אחרים או כוודאי היראה דבר גדול הוא ומן הראוי הוא לננות עליהם להכניס בעול היראה :

והנה איתא בכ"ר הן האדם וגו' ועמה פני' שלתי ידו און ועמה אל חסובה כמ"ס ועמה מה'ס' אלהיך וגו' והנה הראוי שכתובה כל לירי איתא כה מלת טנח : איתא כמ"ס שהכתובה היא אחת מרמ"ח מנות עשה שכתובה כמ"ס ושבת עד ה' אלהיך ומייב האדם לקיים מנהו וו חסי' מי שלח חטא ממיו כריך לעשות חייה חסא כפי לעשות עניו תשוב' ע"ש וז"ל כ"ל כונת ר"ל כע"פ דאריזות גדולה עכירה לשמה : ר"ל שושה ככוונה הסבורה לשם שמים כדי לעשו' עליה תשובה ולקיים מצוה ושבת עד ה' אלהיך ממנה שלא לשמה : ר"ל שושה מנהו בלי אום כוונה אוכדי להתייר . וזה מ"ס בדברי ר"ל נפ' הרוחה : דרש בר קפרא חייה היא פיקטנה שכל גופי התורה חלויים בה של' ככל דרכיך דשהו : אמר רב פפא ואסי' לנר עכירה : לדרכו יתחבן אפי' לדבר עכירה לשמה כמו באון עינין ברס' יו' . ושפתי אופריע' ג' גדול א"כ יאור המנהה האומ' לחטא ואסוב אחטא ואשכח פני עמי און מספיקין וכו' לעשות תשובה : והטעם הוא כי בחמרו טעם רשאו חטאו ואשכ' יל שכוונתו הייתה לטובה לחטאו בשביל תשובה לקיים מנות עשה התשובה : מכל אס אומר שני פעמים חטאו ואשכ' או נקרא מויד והוי ככלל ששכ על קולו לכן און מספיקין כידו לעשות תשובה ע"כ שמעתי :

ח'פ'ו ל'כ יאור הכתוב כי אדם און נדיק בדרך אחר יעשה טוב ולא יחטא : דקשה אפי' עשה טוב עשי' שאל און נחשב לו לחטא מפני שחטא שלא יחטא : אבל לפי דרכו הפי' הוא כי אדם און נדיק בדרך . ר"ל שיהא נקדח נדיק גמור שיקיים כל התורה כולה שנקרא טוב ויעשה כל המצו' מנות כל הטוב מה שגובה' הן זה עד ולא יחטא : ר"ל שלא יהיה בוטוים ג' כ' חטא דהיינו כשכיל כדו לקיים מנות תשובה כי הוא אינו מושלם להיות טוב עד אשר יחטא ויעשה תשובה עליו לקיים מנות ושבת עד ה' אלהיך אז הוא מושלם ככל נדיקין גמור הוא : וז"ל יתכן בדברי ר"ל ח' שער עכירה בלילה אל חהרהר אחריו ביום עמא עשה תשוב' שמא אלקי דעתך אלא וודאי עשה תשובה ע"כ :

לדרכו יהיה הפי' אס תראה שח"ת עבר עכירה בלילה יהיה הדבר חנך כשאם כספק הוא'ל עשה עכירה בלילה שמא עשה העכירה בשביל מנות תשובה : דח"כ כשעשה העכירה בשביל מנות תשובה למה לא עשה העכירה ביום : לו' א"ל תהרהר אחריו ביום להיות הדבר כספק חנך כשעשה בשביל מנות תשובה הוא'ל ולא עשה ביום ותהיה חנך הדבר כשאם : כי שמא סלקא דעתך הלא ת"ח הוא מושלם כמעט וכל יאונה לנדיק כל און והקני' רגלי חסדיו ישמור וא"כ און עשה על דעתך לה ומה הדבר הוה כשאם חנך : אלא וודאי עשה העכירה וכלילה בשביל לקיים מנות תשובה :

וז"ל יתבאר הכתוב בישע' הצדיק אבר ואין איש שש' על לב הצדיק חסר נאספו באין מבין כי מעניו הרק נאספו הצדיק . הפי' הוא הנדיק חנך ר"ל שמת ואין חרס נדיק בדרך אחר יעשה טוב ולא יחטא : ובראות הדור שגס הנדיק הוא חטא ואין חרס סס על לב : ר"ל בראותו שהנדיק נאכר לא שמים על לבם שהוא עושה החטא בשביל און מדיק בארץ אשר יעשה טוב להיות מושלם בכל הטוב עד שלא יחטא כדאמרן והם סוברים שנות הוא כעונו עשה ולאבר הוא ברשעו : מה שושה הק"כ ואפי' חסד נאספו : ר"ל

ועתה ישרא' מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' והוא ללכת בכל דרכיו ולא בהוא אחרו וגו' . דיש לדקדק מאי' לשון ועתה היה לו לומר הנה ה' שאל מעמך ודעי' לו' פי מה שש' : עק בחמרו מה ה' אלהיך שאל מעמך כי אס ליראה נשח חמר לשון שלילה ותיכית לשון הל' להי' אלהיך שאל מעמך הירס' ונלמד' לנכר ריק כהקדים דברי ר"ל כפ' און עומדין : ועתה מה האלקי שואל מעמך כי אם ליראה אטוירא מה מלח וזמתי

